

VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Številka: 33000-5/2005/4
Ljubljana, 24.11.2005

AKCIJSKI NAČRT RAZVOJA EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA V SLOVENIJI DO LETA 2015

Kazalo vsebine

1	ANALIZA IN OPIS STANJA KMETIJSTVA V SLOVENIJI.....	4
2	POMEN IN VLOGA EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA TER ORIS RAZVOJA.....	5
2.1	Razvoj ekološkega kmetijstva v Evropi.....	6
3	VLOGA IN POMEN AKCIJSKEGA NAČRTA ZA SLOVENIJO IN PRIPRAVA TEGA..	7
	DOKUMENTA	7
3.1	Oblikovanje delovne skupine za pripravo akcijskega načrta.....	8
4	DOSEDANJI RAZVOJ EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA V SLOVENIJI	9
5	PODPORE EKOLOŠKEMU KMETIJSTVU	11
5.1	Plačila na hektar	11
5.1.1	Kombinacije z drugimi kmetijsko-okoljskimi ukrepi.....	13
5.2	Druge finančne podpore	14
5.2.1	Podpore za raziskave in razvoj	14
5.2.2	Investicije na EK-KMG.....	14
5.2.3	Phare in drugi projekti	15
5.2.4	Ostale finančne podpore oziroma stimulacije	15
5.2.5	Podpore večjih lokalnih skupnosti.....	15
5.2.6	Podpore drugih ministrstev	15
5.3	Ugotovitve in analiza kritičnih točk.....	16
6	PRIDELAVA, PREDELAVA IN TRŽENJE EKOLOŠKIH PRIDELKOV OZ. ŽIVIL.....	16
6.1	Trenutno stanje ponudbe in povpraševanja	16
6.2	Pridelava.....	17
6.2.1	Ekološka živinoreja	19
6.3	Predelava.....	20
6.3.1	Mleko in mlečnopredelovalna industrija	21
6.3.2	Mesnopredelovalna industrija	21
6.3.3	Mlevskopredelovalna industrija	21
6.4	Uvoz	21
6.5	Izvoz.....	22
6.6	Absorbcijska sposobnost domačega trga.....	22
6.7	Ugotovitev in analiza kritičnih mest (točk) na trgu.....	22
7	EKOLOŠKO KMETIJSTVO IN TURIZEM.....	22
7.1	Turizem na kmetiji in ekološko kmetijstvo – razvoj ekoloških kmetij do l. 2015	22
7.2	Gostinstvo (gastronomija) in ekološko kmetijstvo	23
7.3	Povezava s prehransko politiko.....	23
7.4	Ugotovitve in analiza kritičnih točk.....	23
8	NADZORNI SISTEM, CERTIFIKACIJA IN OZNAČEVANJE	24
8.1	Izvajanje in akreditacija organizacij za kontrolo.....	24
8.2	Certifikacija	25
8.3	Označevanje z uradnimi označbami (ekološki logotipi) in blagovnimi znamkami kot... orodja marketinga.....	25
8.4	Ugotovitve in analiza kritičnih točk.....	26
9	IZOBRAŽEVANJE, SVETOVANJE IN PROMOCIJA.....	27
9.1	Ugotovitve in analiza kritičnih točk.....	27
9.2	Izobraževanje.....	27
9.3	Svetovanje	28
9.4	Promocija	28
10	ZNANSTVENO-RAZISKOVALNO DELO.....	28
10.1	Ugotovitve in analiza kritičnih točk.....	28
11	GENSKO SPREMENJENI ORGANIZMI (GSO).....	29
11.1	Trenutno stanje v Sloveniji.....	29
11.2	Problematika soobstoja ekoloških in GSO posevkov	29
11.3	Sklepi Vlade RS:.....	30
11.3	Sledljivost in označevanje	31

11.4	Širši okvir urejanja soobstoja.....	31
11.5	Ugotovitve in analiza kritičnih točk.....	31
12	PREDNOSTNE NALOGE IN UKREPI KMETIJSKE POLITIKE DO L. 2015.....	31
12.1	Ukrepi kmetijske in drugih politik	31
13	VIRI-LITERATURA	33
14	PRILOGA I.....	34

Kazalo preglednic

Preglednica 1:	Obveznosti in pogoji, ki jih morajo izpolnjevati upravičenci v okviru Programa razvoja podeželja.....	11
Preglednica 2:	Sredstva, namenjena ekološki pridelavi v letih 1999–2004.....	12
Preglednica 3:	Število ekoloških KMG in obsega ekoloških površin po pridelovalnih kulturah (ha) za pridobitev subvencije in izplačana plačila za te površine :	12
Preglednica 4:	Državne podpore raziskavam in razvoju v ekološkem kmetijstvu (v SIT).....	14
Preglednica 5:	Struktura in obseg obdelovalnih površin kmetij, vključenih v kontrolo od leta 2000 do 2004.....	18
Preglednica 6:	Skupno število živali na kmetijah, vključenih v kontrolo v letu 2002–2004	19
Preglednica 7:	Podrobnejši pregled ekoloških rejnih živali po vrstah oz. skupinah v letu 2004 (v	20
Preglednica 8:	Predelovalni obrati.....	21

Kazalo slik

Slika 1:	Območja, kjer je več kot 20 % KZU vključenih v ukrepe SKOP (2004).....	30
----------	--	----

Kazalo grafov

Graf št. 1:	Prikaz skupnega števila ekoloških kmetij v kontroli	18
Graf št. 2:	Prikaz skupnih površin v ekološki kontroli.....	19

1 ANALIZA IN OPIS STANJA KMETIJSTVA V SLOVENIJI

Slovenija sodi glede na svoje naravne geografske in družbene značilnosti med najbolj raznolike in pestre evropske države.

Nahaja se v tranzitnem območju, za katerega so značilne tako raznolike naravne razmere kakor tudi politične, ekonomske in kulturne značilnosti. Je dežela naglih sprememb, kjer se na relativno kratkih razdaljah pojavljajo različni tipi pokrajin.

Zaradi različnih podnebnih, geoloških in morfoloških talnih razmer, je znaten delež kmetijskih zemljišč (87 %) v Sloveniji v območjih z omejenimi dejavniki (t. i. OMD). Neugodne razmere kmetijske dejavnosti sicer ne onemogočajo popolnoma, vendar pa pomenijo manjšo proizvodno sposobnost kmetij, ožji izbor kultur in usmerjanje proizvodnje ter dražjo pridelavo.

Gorskovišinske kmetije so manj konkurenčne in zaradi odražanja specifičnih naravnih pogojev v strukturi rabe kmetijskih površin tudi manj prilagodljive. Kljub nižjim pridelovalnim potencialom taka območja igrajo zelo pomembno vlogo pri ohranjanju poseljenosti podeželskih območij in kulturne krajine ter vzdrževanju ekološkega ravnotežja.

Značilna posledica specifičnih naravnih razmer za kmetijsko pridelavo v Sloveniji je tudi velik delež absolutnega travinja (travnikov in pašnikov) ter razmeroma majhen delež njiv in trajnih nasadov (sadovnjakov in vinogradov) v strukturi rabe kmetijskih zemljišč.

Posledice neugodne velikostne strukture kmetij v Sloveniji se kažejo tudi v socialno-ekonomski strukturi. Prevladujejo mešane kmetije, saj so gospodarstva premajhna, da bi lahko zagotovila dohodek samo iz kmetijske dejavnosti.

Odločitev države, da stopi na pot naravi prijaznega kmetovanja, sega v leto 1993, ko je bila sprejeta **Strategija razvoja slovenskega kmetijstva**, ki je kot strateško opredelila usmeritev v ekosocialno kmetijstvo. Od takrat se je v kmetijstvu marsikaj spremenilo. Pomembno vodilo v zadnjih letih je postala čim uspešnejša prilagoditev slovenskega kmetijstva razmeram v Evropski uniji. Po začetnem padcu proizvodnje v prvih letih lahko danes ugotovljamo, da se je kmetijstvo že uspešno preoblikovalo in da se kljub težkim časom odpirajo perspektivne možnosti tudi na podeželju.

Slovenija je zastavila svojo politiko tako, da poskušamo izboljšati dohodkovni položaj kmetovalcem, da pospešujemo prestrukturiranje živilskopredelovalne industrije, da vzpostavimo ustrezne organizacijske oblike in da na podeželju smiselno dopolnjujemo kmetijstvo z drugimi gospodarskimi dejavnostmi (turizem, obrt), seveda ob hkratnem varovanju narave oziroma okolja nasploh.

Konec leta 1998 je Vlada sprejela **Program reforme kmetijske politike 1999–2002**. Leta 1999 je bil na podlagi tega dokumenta sprejet **Program razvoja kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva 2000–2002**. Cilji kmetijske politike se s temi dokumenti niso pomembneje spremenili, spreminjati pa sta se začeli oblika in vsebina posameznih ukrepov, da bi bili čim bolj smotni in učinkoviti. Z reformo se je preneslo težišče ukrepov od tržno-cenovnih podpor k neposrednim plačilom, večji poudarek je na strukturnih in okoljevarstvenih ukrepih ter ukrepih za razvoj podeželja.

Za izvedbo reforme je bilo treba spremeniti tudi zakonske osnove za izvajanje kmetijske politike. Junija 2000 je bil tako sprejet **Zakon o kmetijstvu**, katerega namen je bil olajšati pristop Slovenije k Evropski uniji in je s tega zornega kota pomemben korak k usklajevanju politike in implementacijskega sistema s skupno kmetijsko politiko (SKP) Evropske unije.

Vlada RS je na svoji seji dne 19. aprila 2001 sprejela prvi **Slovenski kmetijsko-okoljski program (SKOP)**, ki pomeni velik napredek pri izvajanju programa reforme slovenskega kmetijstva, hkrati pa predstavlja tudi pomembno prilagoditev pravnega reda Slovenije pravnemu redu EU.

Leta 2004 je Vlada RS sprejela **Program razvoja podeželja 2004–2006 (PRP)**, ki določa postopke za uveljavljanje pomoči na površino, pomoči na žival in plačil za proizvajalce mleka ter postopke kontrol v okviru integriranega administrativnega in kontrolnega sistema za ukrepe kmetijske politike.

Vlada Republike Slovenije (93. redna seja dne 07. 10. 2004) ter Državni zbor RS (22. 03. 2005) sta potrdila **Resolucijo o nacionalnem programu prehranske politike 2005–2010** (Uradni list RS, št. 39/2005), katere poslanstvo je izraženo v načrtovanju in izvajanju ukrepov in aktivnosti države, ob sodelovanju različnih javnosti ter organizacij civilne družbe, ki spodbujajo in krepijo kakovostno in zdravo prehranjevanje prebivalcev Republike Slovenije in s tem varujejo ter krepijo njihovo zdravje ter kakovost življenja.

Temeljni cilji prehranske politike so udejanjeni v treh stebrih: zagotavljanje varne hrane vzdolž celotne živilske verige; vzpostavljanje, ohranjanje in krepitev zdravih prehranjevalnih navad prebivalcev Slovenije ter zagotavljanje zadostne preskrbljenosti prebivalstva s kakovostno in zdravju koristno hrano na trajnosten način.

2 POMEN IN VLOGA EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA TER ORIS RAZVOJA

Zaradi opisanih kmetijskih danosti in strukture ter prioritet kmetijske in prehranske politike na eni strani in tudi zaradi potreb po ohranjanju bogastva biotske ter krajinske pestrosti in naravnih virov (pitne vode, tal idr.) na drugi, so za Slovenijo vse sonaravne oblike kmetijstva brez uporabe GSO strateška in dolgoročna usmeritev. Med temi oblikami pa ima poseben pomen in vlogo **ekološko kmetovanje**.

Sektor ekološkega kmetijstva in živil v največji možni meri izpolnjuje pričakovanja in potrebe družbe glede varovanja okolja v kmetijstvu, pridelovanja visoko kakovostnih in varnih živil z visoko prehransko vrednostjo, trajnostnega gospodarjenja z neobnovljivimi naravnimi viri ter živalim ustrezne reje.

Ekološko kmetijstvo temelji na ravnovesju v sistemu tla – rastline – živali – človek in sklenjenem kroženju hranil v njem. V ekološkem kmetijstvu ne uporabljamo kemično-sintetičnih gnojil in pesticidov, rastnih regulatorjev in hormonov; prepovedana je tudi raba gensko spremenjenih organizmov (GSO) in njihovih produktov. Namesto tega uporabljamo metode, ki temeljijo na racionalni rabi naravnih virov, kot je kolobar, pridelovanje vmesnih posevkov z metuljnicami, ki vežejo dušik, živalska gnojila, zeleno gnojenje in kompost, biotični nadzor škodljivcev, na boleznih in škodljivce odporne sorte rastlin, in druge tehnike.

Osrednjo vlogo v ekološkem kmetijstvu imajo tla kot živ (eko)sistem. Kar iz njih vzamemo, moramo vrniti, s čimer zagotovimo, da je kmetijstvo resnično trajnostno. Zato so metode ekološkega kmetovanja usmerjene v ohranjanje rodovitnosti tal in minimiziranje vplivov na okolje. Močno je poudarjeno učinkovito upravljanje virov, kroženje hranil, varovanje okolja, biotska raznovrstnost in živalim prilagojena reja. Tako v rastlinski pridelavi kot v živinoreji je poudarjeno preprečevanje težav namesto njihovega zdravljenja. Ekološko kmetijstvo je običajno mešano; kombinira rastlinsko pridelavo in rejo živali. Končni cilj je pridelava živil z visoko prehransko vrednostjo ob hkratnem kar največjem možnem zmanjšanju vseh oblik onesnaževanja.

Za ekološko kmetijstvo je običajno značilen tudi jasen filozofski pristop h kmetovanju; gledišče je celostno in ne redukcionistično, upravljanje pa se osredotoča na delo **skupaj z naravo** namesto **proti** njej.

Sistem ekološkega kmetovanja pa ni le nabor metod oziroma tehnologija, temveč zahteva tudi stalno dosledno kontrolo pridelave in predelave teh pridelkov oziroma živil, s čimer zagotavlja **večjo varnost hrane** tistim potrošnikom, ki se za takšne pridelke oziroma živila odločijo.

V skladu z usmeritvijo pridelave oz. predelave varne hrane je nadzorovana ekološko pridelana oziroma predelana hrana gotovo najvarnejša, saj je v ekološki pridelavi prepovedana uporaba kemično-sintetičnih sredstev za varstvo rastlin in sintetičnih mineralnih gnojil ob hkratnem upoštevanju vseh drugih zahtev glede kakovosti in varnosti živil. Prav tako v ekološki živinoreji veljajo prepovedi predvsem preventivne uporabe veterinarskih medicinskih izdelkov, prepovedana je raba hormonov itn., zato je razumljivo, da je verjetnost ostankov teh sredstev npr. v mleku, mesu in mesnih izdelkih zmanjšana na minimum.

Ekološko kmetijstvo pomembno prispeva k zagotavljanju javnih dobrin, predvsem k ohranjanju oziroma izboljševanju biotske raznovrstnosti, ohranjanju virov pitne vode, ustvarjanju delovnih mest zaradi povečane potrebe po delovni sili in povečane vrednosti dela na enoto proizvoda, ohranjanju kulturne kmetijske krajine in k varovanju okolja nasploh.

Zato je primerno, da ekološko kmetijstvo zavzame prednostno mesto tudi pri načrtovanju in izvajanju drugih politik.

Ekološko kmetijstvo in živila so v vsaki državi tudi merilo, ki kaže, kakšne kakovostne, okoljske, rejske idr. standarde je možno dosegati na področju kmetijstva in živilstva; kmetijski in živilski sektor tako nenehno spodbuja k izboljševanju dosežkov.

Ekološko kmetijstvo omenja tudi Strategija razvoja Slovenije; prepoznava ga kot "pomembno tržno nišo".

Iz predstavljenega sledi, da mora ekološko kmetovanje v veliko večjem obsegu postati sestavni del različnih politik, tako različnih politik trajnostnega razvoja (trajnostna proizvodnja, trajnostna potrošnja, zdravje, prehrana, šolstvo in razvoj) kot tudi politik varovanja zdravja in varovanja pravic potrošnikov (trajnostna potrošnja).

2.1 Razvoj ekološkega kmetijstva v Evropi

Ekološko kmetijstvo se je kot poseben sistem v Evropi začelo razvijati v 20. letih prejšnjega stoletja z začetkom biološko-dinamičnega gibanja, ki ga je utemeljil avstrijski filozof Rudolf Steiner, ter v 40. letih v Veliki Britaniji in Švici (organsko-biološko kmetovanje). Dokončno se je profiliralo v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja, ko se je zaradi naraščajočega povpraševanja po ekoživilih razvila potreba po standardizaciji in nadzoru, najprej na zasebni ravni v okviru združenj za ekološko kmetovanje. Gibanje je preraslo v svetovno z ustanovitvijo IFOAM (Mednarodna zveza gibanj za ekološko kmetijstvo) l. 1972. IFOAM je l. 1982 izdal prve *Temeljne standarde za ekološko kmetijstvo in predelavo živil*, ki so postali mednarodno priznan okvir in skupna osnova za certifikacijo ekoživil.

Standardi za ekološko kmetijstvo in predelavo se nenehno razvijajo in posodablajo v skladu z napredkom sektorja, znanja in potreb. Ko se je npr. pojavila problematika GSO v kmetijstvu, je ustrezen odziv dobila tudi v dopoljenih standardih.

V Evropski uniji so ekološko kmetijstvo in živila opredeljeni v okviru Uredbe Sveta (EGS) 2092/91. Ta je bila utemeljena na IFOAM-ovih *Temeljnih standardih*, vendar pa je prva definicija izraza "ekološki" (angl.: *organic*) v povezavi s kmetijstvom in živilom in omogoča pravno – sodno izterljivo - varstvo izraza.

Obseg ekološkega kmetijstva in prometa z ekoživilom povsod v svetu, še predvsem pa v Evropi, nenehno narašča. Evropska unija mu posveča tudi vedno večjo politično pozornost. Maja 2001 je bila na konferenci v Copenhagenu sprejeta Kopenhaška deklaracija, ki so jo podpisali ministri vlad po vsej Evropi. V njej je zapisano:

- Ekološko kmetijstvo je izjemno pomembno orodje, ki vsebuje potencial za sodelovanje pri istočasnem reševanju vrste problemov, povezanih s pridelavo hrane, okoljem, varstvom živali in razvojem podeželja;
- Zaradi povpraševanja potrošnikov po certificiranih ekoživilih postajajo ekološka živila in kmetijstvo izjemno velika priložnost za evropske pridelovalce;
- Ekološka živila in kmetijstvo v Evropi je treba pospešeno razvijati.

Kopenhaška deklaracija je neposredno spodbudila pripravo **Akcijskega načrta za ekološka živila in kmetijstvo** na ravni Evropske unije, ki ga je potrdil svet ministrov EU oktobra 2004.

Ekološko kmetijstvo je izrecno omenjeno tudi v **Strateških smernicah Skupnosti za razvoj podeželja** (Programsko obdobje 2007–2013) z dne 05. 07. 2005. *Utrjevanje prispevka ekološkega kmetovanja* je uvrščeno med ključne ukrepe Skupnosti za izboljšanje okolja in podeželja. Smernica pri *Prenosu prednostnih nalog v programe* pa omenja upoštevanje Akcijskega načrta (EU) za ekološko kmetovanje pri oblikovanju nacionalnih strategij držav članic.

V Sloveniji je bil razvoj ekološkega kmetijstva podoben, z začetkom v zasebnem sektorju. Prvi slovenski standardi so bili s strani združenj za ekološko kmetovanje potrjeni v l. 1997, država pa je ekološko kmetovanje identificirala najprej v Zakonu o kmetijstvu l. 2000 in na tej osnovi nato s Pravilnikom o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (Ur. l. št. 31/2001). Kratek kronološki opis razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji je podan v 4. poglavju.

3 VLOGA IN POMEN AKCIJSKEGA NAČRTA ZA SLOVENIJO IN PRIPRAVA TEGA DOKUMENTA

Glede na svoje naravne danosti ima Slovenija dobre možnosti za nadaljnji in pospešen razvoj ekološkega kmetovanja. Zato je Slovenija na osnovi Evropskega akcijskega načrta za ekološko kmetijstvo in prehrano (European Action Plan for Organic Food and Farming; June 10th, 2004, Bruselj) pripravila svoj nacionalni akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do l. 2015. V ta namen je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ustanovilo delovno skupino, v katero so vključeni tudi nekmetijski resorji (okolje, zdravje), strokovnjaki, raziskovalci, trgovci ter predstavniki okoljskih oziroma ekokmetijskih NVO in potrošnikov.

V letih 2004–2005 je hkrati potekal tudi projekt Prispevek slovenskih NVO k akcijskemu načrtu za ekološko kmetijstvo (Inštitut za trajnostni razvoj, Ljubljana), v katerem je bila organizirana vrsta delavnic za NVO in druge deležnike; rezultati projekta so bili kot gradivo prav tako vključeni v pripravo tega akcijskega načrta.

Akcijski načrt obsega tudi vseh 21 dejanj, ki jih obsega Evropski akcijski načrt za ekološko kmetijstvo in prehrano. Pri njegovi pripravi, spremljanju izvajanja in nadaljnjem razvoju Slovenija tudi aktivno sodeluje.

Ta dokument vsebuje analize ter identificira potrebe, cilje, predloge in ukrepe za vzpodbujanje dolgoročnega pospešenega razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji.

Pri tem pa je treba poudariti, da mora biti akcijski načrt živ dokument, zato ga bo treba ves čas spremljati ter po potrebi tudi dopolnjevati.

Glavni nameni akcijskega načrta so:

- opisati in ovrednotiti položaj ekološkega kmetijstva v Sloveniji,
- opredeliti sedanjo vlogo ekološkega kmetijstva v Sloveniji in možno vlogo v prihodnosti,
- določiti glavne strateške cilje razvoja ekološkega kmetijstva v časovni perspektivi 2015,

- identificirati najpomembnejša področja sektorja ekološkega kmetijstva in živil,
- opredeliti prednostne ukrepe po posameznih sektorjih,
- opredeliti prednostne dejavnosti po posameznih ukrepih ter jih ovrednotiti časovno, finančno in operativno.

S pomočjo tega naj bi akcijski načrt dosegel naslednje **nadaljnje namene in cilje**:

- zagotavljanje pospešenega razvoja sektorja ekološkega kmetijstva in živil kot pomembnega sestavnega dela uresničevanja trajnostnega razvoja v okviru strategije razvoja Slovenije,
- združevanje interesov različnih sektorjev za ekološko kmetovanje ter prodajo in promocijo ekoživil,
- zagotavljanje doslednega sistema nadzora (kontrole) tako pri proizvajalcih kot na trgu (od vil do vilic),
- povečanje javnega zaupanja v ekološka živila in ekološko kmetijstvo,
- omogočanje izobraževanja in osveščanja širše javnosti o prednostih ekološkega kmetijstva z vidika varovanja okolja in ohranjanja zdravja potrošnikov,
- vključevanje ekološkega kmetijstva v izobraževalne in svetovalne programe,
- vzpodbujanje raziskav na področju ekološkega kmetijstva,
- zagotavljanje varstva ekoloških pridelkov oziroma živil pred morebitno kontaminacijo z GSO,
- vsem kmetovalcem in predelovalcem, ki imajo za to interes, naj bi omogočil preusmeritev v ekološko kmetijstvo oz. predelavo,
- omogočanje enakovrednega nastopa slovenskih ekoloških proizvodov na trgih EU,
- povečanje ponudbe kakovostnih, lokalno pridelanih in zdravju prijaznih živil/hrane na trgu in povečanje njihove porabe, še posebej v javnih zavodih (vrtci, šole, bolnice, itd.),
- spodbujanje oblikovanja t. i. kratkih oskrbnih verig z ekoživili,
- promoviranje trajnostne potrošnje prek odločanja za ekološke izdelke v celotni družbi in za vse generacije.

3.1 Oblikovanje delovne skupine za pripravo akcijskega načrta

Minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je z odločbo imenoval posebno delovno skupino za pripravo **Akcijskega načrta razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do l. 2015**. V ožjo delovno skupino so bili imenovani naslednji člani:

- ga. Marta HRUSTEL MAJCEN, MKGP, sekretarka, vodja Sektorja za sonaravno kmetijstvo, vodja delovne skupine;
- ga. Sonja JURCAN, MKGP, MKGP, višja svetovalka III, Sektor za sonaravno kmetijstvo;
- ga. Eva BITENC-PUČNIK, MKGP, višja svetovalka II, Sektor za strukturno politiko in podeželje;
- mag. Mira KOS-SKUBIC, MKGP, sekretarka, vodja Sektorja za varnost in kakovost hrane;
- ga. Jana ERJAVEC, MKGP, podsekretarka, Oddelek za EU zadeve;
- ga. Helena SRNEL, vodja inšpekcije za kontrolo kakovosti kmetijskih pridelkov in živil, IRSKGH;
- mag. Primož MAROLT, direktor kmetijske inšpekcije, IRSKGH;
- dr. Cirila HLASTAN RIBIČ, Ministrstvo za zdravje, višja svetovalka, Direktorat za javno zdravje, Sektor za krepitev zdravja in zdrav življenjski slog;
- dr. Darja STANIČ RACMAN, Ministrstvo za okolje in prostor, podsekretarka, Direktorat za okolje, Sektor za biotehnologijo;
- prof. dr. Franc BAVEC, Univerza v Mariboru, Fakulteta za kmetijstvo;
- prof. dr. Jože OSTERC, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko;
- prof. dr. Ivan KREFT, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo;
- doc. dr. Martina BAVEC, Univerza v Mariboru, Fakulteta za kmetijstvo, predstojnik Inštituta za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu;
- ga. Polona REPIČ, vodja ekološke kontrole, Univerza v Mariboru, Fakulteta za kmetijstvo, Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu;
- g. Boris URANJEK, vodja ekološke kontrole, Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in

- gozdarstvu;
- ga. Nevenka POŠTRAK, KGZS – Kmetijsko-gozdarski zavod Maribor, Kmetijskosvetovalna služba;
 - g. Mitja ZUPANČIČ, KGZS – Kmetijsko-gozdarski zavod Celje, Oddelek za kmetijsko svetovanje;
 - dr. Jernej DEMŠAR, Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije, vodja službe za ekološko kmetijstvo;
 - g. Boris FRAS, predsednik Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije;
 - ga. Anamarija SLABE, Inštitut za trajnostni razvoj;
 - ga. Sonja DOLINŠEK, MERCATOR D.D;
 - ga. Marjana DERMELJ, Koalicija NVO za Slovenijo brez GSO;
 - ga. Marjana PETERMAN, Zveza potrošnikov Slovenije;
 - ga. Majda POTOČNIK, ARSKTRP, vodja oddelka za sonaravno kmetijstvo;
 - g. Kristjan VREČKO, MKGP, višji svetovalec II, Sektor za sonaravno kmetijstvo, tajnik delovne skupine.

Pri pripravi dokumenta pa so sodelovali še ti posamezni strokovnjaki z naslednjih področij:

dr. Simona Rogl, podsekretarka (MKGP), g. Gorazd Gruntar, podsekretar (MKGP), ga. Vesna Mihalič (Združenje turističnih kmetij Slovenije), ga. Alenka Bratuša (Inštitut za trajnostni razvoj), ga. Valentina Aleksič (Zveza združenj ekoloških kmetov Slovenije), g. Primož Krišelj (podpredsednik ZZEKS), g. Rok Poličnik, svetovalec (MZ), dr. Martin Batič, podsekretar (MOP), ga. Martina Jaklič (IRSKGH).

4 DOSEDANJI RAZVOJ EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA V SLOVENIJI

Začetki razvoja ekološkega kmetijstva segajo v zgodnja devetdeseta leta.

V naslednjem kronološkem pregledu so navedene pomembnejše letnice:

1988	• Ustanovitev Vrčičarske univerze; Društvo Mikrokozmos;
1991	• Ustanovitev biodinamičnega društva AJDA;
• Prvi poskusi spodbujanja ekološke pridelave s posameznimi predavanji gostujočih profesorjev iz tujine;
1996–1997	• Prva organizirana predavanja in tečaji za kmetijske svetovalce v okviru Kmetijske svetovalne službe in nevladnih organizacij;
• Objavljena Priporočila za ekološko kmetovanje v Sloveniji (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano);
• Ustanovitev Združenja ekoloških kmetov Slovenije (ZEKS);
• Ustanovitev Združenja za ekološko kmetovanje SV Slovenije;
1998	• Organizacija mednarodnega izobraževanja za nadzornike ekološkega kmetijstva (Inštitut za trajnostni razvoj);
• Izvedene prve kontrole: interno v ZEKS ter s strani kontrolorjev iz ABG (Austria - Bio Garantie);
• Ustanovitev kontrolne organizacije v okviru Kmetijskega zavoda Maribor (projekt Phare CBC 1977: Biološka pridelava v kmetijstvu in gozdarstvu);
1999	• Ustanovitev Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije (ZZEKS);
• Otvoritev ekološke tržnice v Ljubljani;
2000	• Otvoritev ekološke tržnice v Mariboru;
• Biosimpozij Alpe-Jadran v Mariboru;
• Zakon o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 54/2000);
• Vzpostavitev prvih stikov s pridelovalci ekološko pridelanega sadja in zelenjave

v Mercatorju;

- 2001
- Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (Uradni list RS, št. 31/2001);
 - Pravilnik o tehničnih in organizacijskih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati organizacije za kontrolo ekoloških kmetijskih pridelkov oziroma živil (Uradni list RS, št. 56/2001);
 - Imenovanje organizacije za kontrolo (Uradni list RS, št. 82/2001);
 - Izid knjige Ekološko kmetijstvo (Bavec M. in sodelavci);
- 2002
- Prva izdaja revije Biodar-revija za varstvo okolja in kmetijstvo (ZZEKS);
- 2003
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (Uradni list RS, št. 52/2003);
 - Pravilnik o določitvi območij v Republiki Sloveniji, ki so primerna za ekološko čebelarjenje z izdelano karto neprimernih območij za ekološko čebelarjenje v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 52/2003);
 - Podpis Listine o sodelovanju v okviru pobude Ekoregija ALPE JADRAN. V to regijo je poleg Slovenije vključena še Avstrija (avstrijska Koroška, avstrijska Štajerska) in Italija (Furlanija, Julijska krajina);
- Listina navedene države zavezuje k pospeševanju in povezovanju ekološkega kmetijstva na medregijski ravni. Skladno z usmeritvami ekološkega kmetovanja se omenjena pobuda zavzema tudi za vzpostavitev meddržavne regije **brez gensko spremenjenih organizmov**;
- 2004
- Odločba o imenovanju delovne skupine za pripravo slovenskega akcijskega načrta;
 - Sklep Vlade RS o problematiki soobstoja GSO (11. 03. 04);
 - Sprejetje Evropskega akcijskega načrta za ekološko kmetijstvo in prehrano (10. 06. 04);
 - Z vstopom v EU veljajo neposredno za Slovenijo tudi vsi amandmaji k Uredbi EU, 2092/91 o ekološkem načinu pridelovanja in ustreznem označevanju kmetijskih pridelkov oziroma živil (Council Regulation (EEC) No. 2092/91 24th June 1991 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs - z vsemi spremembami in dopolnitvami (v nadaljnjem besedilu: Uredba 2092/91);
 - Ekosimpozij Alpe-Jadran v Ljubljani; *Ekološko kmetijstvo in gensko spremenjeni organizmi*;
 - Aktivne ekološke tržnice v Ljubljani, Mariboru, Celju, Kranju, Novem mestu;
 - Imenovanje dveh organizacij za kontrolo (Ur. l. RS, št. 138/2004);
- 2005
- Sodelovanje v stalnem odboru za ekološko kmetijstvo pri Evropski komisiji - spremembe predpisov EU;
 - Posvet Strategija razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji, Državni zbor RS, 19. maj – zaključek projekta Prispevek slovenskih NVO k akcijskemu načrtu ...;
 - Priprava sprememb slovenskega pravilnika o ekološkem kmetijstvu;
 - Začetek projekta Prispevek slovenskih NVO k akcijskemu načrtu za ekološko kmetijstvo (Inštitut za trajnostni razvoj, Ljubljana).

Znano je, da je povprečna intenzivnost slovenskih kmetij bistveno nižja od tiste v zahodnoevropskih državah. Pridelava je večinoma še vedno tradicionalna, z mnogo ročnega dela. Ob dejstvu, da tudi potrošnik želi vedno kakovostnejšo hrano, to prispeva k vedno večjemu uveljavljanju ekološkega kmetovanja. Tudi manjše do srednje velike mešane kmetije ponujajo dobre možnosti za prehod na ekološko pridelavo hrane.

Zato je ekološko kmetovanje naletelo na precejšnje zanimanje pri pridelovalcih, katerih število iz leta v leto narašča. Tako je bilo v letu 1998 v nadzor ekološke pridelave in predelave vključenih 41 pridelovalcev, v letu 2004 pa že 1568. Vedno večje pa je tudi zanimanje potrošnikov za tovrstne pridelke oziroma živila, saj tudi potrošniki postajajo vse bolj ozaveščeni in zahtevni glede kakovosti in zdravstvene neoporečnosti pridelkov oziroma živil.

5 PODPORE EKOLOŠKEMU KMETIJSTVU

5.1 Plačila na hektar

V Sloveniji se ekološko kmetovanje izvaja že od poznih 80. let, pridelovalci pa so finančno podporo prvič prejeli v letu 1999 v obliki neposrednih plačil na hektar za pridelavo različnih kultur. V letu 1999 je bil v okviru Inšpektorata RS za kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in lovstvo opravljen tudi supernadzor (nadzor nad nadzornimi organizacijami) nad prijavljenimi pridelovalnimi površinami.

Leta 2001 je Slovenija sprejela *Slovenski kmetijsko-okoljski program – SKOP*, v okviru katerega so bili ekološki kmetje upravičeni do neposrednih plačil za uveljavljanje ukrepov tega programa. Pogoji za pridobitev neposrednih plačil ali subvencij pa so bili navedeni v vladnih uredbah (Ur. l. RS, št. 34/01).

V okviru SKOP-a so bili ekološki kmetje upravičeni do plačil še v letu 2002 (Ur. l. RS, št. 34/2002) in 2003 (Ur. l. RS, št. 27/2003).

Enake vsebine, ki se nanašajo na možnost dodeljevanja pomoči ekološkim kmetom, Slovenija podpira v sklopu *Programa razvoja podeželja (PRP) 2004–2006* (Uradni list RS, št. 24/2004, 45/2004) – glej preglednico 1,2 – in ukrepov, ki se nanašajo na zagotavljanje višjih prehranskih in okoljskih standardov v državah članicah.

Preglednica 1: Obveznosti in pogoji, ki jih morajo izpolnjevati upravičenci v okviru Programa razvoja podeželja

	VSEBINA
Cilj:	<ul style="list-style-type: none"> ekološko kmetovanje.
Mehanizem:	<ul style="list-style-type: none"> plačilo za dodatno delo, ki je potrebno zaradi zahtevnejšega kmetovanja z namenom varovanja okolja.
Izvedbeni ukrep:	<ul style="list-style-type: none"> pridelava s posebnim nadzorom in tehnološkimi omejitvami.
Pogoji:	<ul style="list-style-type: none"> upoštevanje Pravilnika o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil in Pravilnika o določitvi območij v Republiki Sloveniji, ki so primerna za ekološko čebelarjenje; kmetijska zemljišča morajo biti v uporabi; kontrola organizacije za kontrolo v tekočem letu (pridobitev pozitivnega poročila o opravljeni kontroli oziroma certifikata).
Indikatorji:	<ul style="list-style-type: none"> <i>kontrolni;</i> <ul style="list-style-type: none"> evidenca o ekološkem kmetovanju (število kmetij, ha, število živali), obseg površin pod različnimi kulturami (ha), evidentirana raba gnojil in fitofarmaceutskih sredstev, število pridobljenih certifikatov, <i>dolgoročni;</i> <ul style="list-style-type: none"> povečanje števila ekoloških kmetij (ha, število živali), izboljšana kakovost pridelane hrane in zagotavljanje potencialnega zdravja potrošnikov, izboljšanje lastnosti tal, manj reziduirov v tleh.

Preglednica 2: Sredstva, namenjena ekološki pridelavi v letih 1999–2004

kultura – način rabe	1999	2000	2001 (SKOP)	2002 (SKOP)	2003 (SKOP)	2004 (PRP)
	SIT/ha	SIT/ha	SIT/ha	SIT/ha	SIT/ha	SIT/ha
poljščine	60.000	80.500	80.500	80.500	80.500	110.000
trajni nasadi	75.000	120.750	120.750	120.750	120.750	190.750
vrtnine na prostem	75.000	103.500	103.500	103.500	103.500	130.000
vrtnine v zavarovanih prostorih	90.000	120.750	120.750	120.750	120.750	140.000
travniki in pašniki	40.000	40.000				55.000
pašniki			20.000	20.000	20.000	
trajni travniki			40.000	40.000	40.000	
travniški visokodebelni sadovnjaki			50.000	50.000	50.000	70.000
vinogradi, hmeljišča, drevesnice						190.000

Število pridelovalcev se vsako leto veča. V letu 1999 je za podporo zaprosilo 41 pridelovalcev, v letu 2004 pa že 1.489 pridelovalcev (preglednica 2). Kot je opisano v nadaljnjih poglavjih, pa se še kaže izrazita potreba po večjih količinah pridelkov in organiziranem nastopanju na trgu, skupaj z osveščanjem potrošnikov in tudi pridelovalcev.

Preglednica 3: Število ekoloških KMG in obsega ekoloških površin po pridelovalnih kulturah (ha) za pridobitev subvencije in izplačana plačila za te površine :

LETO	ŠT. VSEH EKOLOŠKIH KMG V KONTROLI / ŠT. EK-KMG, KI SO PREJELI PLAČILA	CELOTNI ZNESEK IZPLAČANIH DIREKTNIH PLAČIL (SIT /EUR)	VRTNINE / NA PROSTEM IN V ZAVAR. PROSTORIH/ (ha)	NJIVE- POLJŠČINE (ha)	TRAJNI NASADI (VINOGRADI, INT. SADOVNJAK, VISOKODEBEL NI TRAVNIŠKI SADOVNJAKI, IN DREVESNICE) (ha)	TRAJNI TRAVNIK IN PAŠNIKI (ha)	SKUPNE POVRŠINE – IZPLAČANA SREDSTVA // VSE SKUPNE POVRŠINE V KONTROLI (ha)	VSA KMETIJSKA ZEMLJIŠČA V UPORABI (SUBV.) V SLOVENIJI (ha) ----- --- SKUPNO ŠTEVILO VSEH KMG V SLOVENIJI
1999	300 / 41	16.886.103 72.088	7,3	41,2	8,8	297,5	354,8	/
2000	600 / 281	135.616.188 578.953	16,55	139,11	105,3	2.748,41	3.009,45 ----- 5.440	/
2001	1000 / 661	320.270.957 1.367.254	26,84	319,37	145,58	7.818,79	8.310,58 ----- 10.828	444.029 ----- 63.963
2002	1160 / 897	448.977.433 1.916.708	24,75	784,43	182,07	10.771,05	11.762,30 ----- 13.828	455.312 ----- 65.736
2003	1415* / 1341	584.651.975 2.495.910	64,95	812,877	194,67	17.872,94	18.945,44 // 20.018	/ 67.360
2004	1568 / 1215**	902.282.861	31,34	763,09	169,02	14.514,14	15.477,59// 23.023,00	/ 77.123

Opomba: 1 EUR = 234.2440 - (tečajna lista Banke Slovenije- po srednjem tečaju na dan 21. julija 2003).

* 1415 kmetijskih gospodarstev je bilo v letu 2003 v kontroli, vendar so nekatera med letom izstopila iz nje, tako da je bilo končno število ekokmetijskih gospodarstev (ob koncu leta 2003) 1397;

** 1215 kmetijskih gospodarstev, izplačanih do 26. 04. 2005 (od 1489 vlog).

Upravičenec lahko uveljavlja pravico do plačila za travinje (travniki, trave in travno-deteljne mešanice na njivah, pašniki) v uporabi le za ekološko rejo živine z obtežbo 0,2 do 1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v rabi.

Plačila na površino so namenjena podpori pridelave s posebnim nadzorom in tehnološkimi omejitvami in se zato dodelijo upravičencem na ravni cele države. Pri ekološkem načinu kmetovanja je obvezna tudi kontrola pridelave. Certifikat, ki ga izda kontrolna organizacija, pa potrošnikom nudi zagotovilo o posebnem načinu pridelave ekoloških pridelkov in živil. Kmetijska gospodarstva so zato upravičena tudi do podpore za delno kritje stroškov kontrole ekološke pridelave in predelave kmetijskih pridelkov oziroma živil.

V letu 2005 je v nadzor ekološkega kmetijstva vključenih približno 1.700 kmetij, oddanih pa je bilo 1.673 zahtevkov za neposredna plačila.

5.1.1 Kombinacije z drugimi kmetijsko-okoljskimi ukrepi

Najvišji zneski plačil na hektar zemljišč upravičenca, ki jih je možno pridobiti s kombinacijo ukrepov SKOP, so v letu 2004 znašali: 142.440 SIT/ha (njivske površine); 213.660 SIT/ha (trajni nasadi) in 106.830 SIT/ha (travinje); (Uradni list RS, št. 24/2004, 45/2004).

Možne kombinacije ekološkega kmetijstva z ukrepi:

- ozelenitev njivskih površin,
- košnja strmih travnikov,
- košnja grbinastih travnikov,
- pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin,
- ohranjanje obdelane in poseljene krajine na zavarovanih območjih,
- reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri,
- pokritost tal na vodovarstvenem območju.

Na podlagi nekajletne rasti števila ekoloških kmetij ter glede na naravne danosti Slovenije (relief, topografija ...), pa tudi zaradi vse večje osveščenosti potrošnikov in njihovega povpraševanja po teh pridelkih oziroma živilih in zaradi vse strožjih okoljevarstvenih ukrepov, je ekološko kmetijstvo za kmete v Sloveniji lahko možnost zagotavljanja primernega dohodka na kmetijo, predvsem v povezavi z ustrezno predelavo in trženjem teh izdelkov, potrošnikom pa nudi višjo kvaliteto prehranskih izdelkov.

Sedanji ukrepi kmetijske politike za spodbujanje širjenja ekološkega kmetijstva so omejeni na okoljska plačila za ekološko kmetovanje v okviru kmetijsko okoljskega programa in nadomestila dela stroškov kontrole. Na ta način ekološko kmetijstvo spodbujamo predvsem zaradi njegovega prispevka k ohranjanju narave in varstvu okolja. Vendar pa tudi tu prihaja do nesorazmerij, saj plačila znotraj SKOP kmetov ne spodbujajo vedno k izbiri ukrepov z najvišjo okoljsko koristjo oziroma k odločanju za ekološko kmetijstvo, saj višina plačil za posamezne ukrepe oz. njihove kombinacije daje drugačne signale: s kombinacijo dveh ali treh drugih manj zahtevnih ukrepov že lahko dosežejo maksimalno možno plačilo na površino.

5.2 Druge finančne podpore

5.2.1 Podpore za raziskave in razvoj

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljnjem besedilu: MKGP) kot naročnik in sofinancer sodeluje z ministrstvom, pristojnim za znanost, pri oblikovanju ciljnih raziskovalnih programov, ki so vpeti v okvire nacionalne raziskovalne dejavnosti. Področja raziskovalne dejavnosti MKGP so usmerjena v izvajanje strateško pomembnih in za razvoj področij kmetijskega resorja uporabnih projektov. S podporo projektov v okviru ciljnih raziskovalnih programov (Zemlja, Gozd, Konkurenčnost Slovenije ...) je omogočeno izvajanje nacionalnih strategij s področja dela MKGP. Tudi področje ekološkega kmetijstva ima od vsega začetka določeno mesto v okviru izvajanja teh raziskovalnih programov.

Preglednica 4: Državne podpore raziskavam in razvoju v ekološkem kmetijstvu (v SIT)

	2000	2001	2002	2003
Javna podpora za raziskave in razvoj v ekološkem kmetijstvu.	22.386.914	21.401.053	23.788.000	32.170.000
Podpora MKGP za raziskave in razvoj v ekološkem kmetijstvu.	13.221.900	10.279.570	13.550.000	11.260.000
Število razvojnih/raziskovalnih projektov, ki se ukvarjajo z ekološkim kmetijstvom.*	8	7	6	9

*Večji del projektov je takšnih, kjer je ekološko kmetijstvo eno od obravnavanih področij znotraj splošnejšega projekta; nekaj pa je tudi projektov, ki so v celoti posvečeni ekološkemu kmetijstvu.

Podpore za raziskovalne projekte s področja ekološkega kmetijstva se z leti povečujejo. Po naši oceni sredstva na tem področju v največjem obsegu (55 %) pokrivajo vsebine tehnologije pridelave, v močni povezavi z okoljem (25 %), manjši del pa lahko pripišemo predelavi ekoloških proizvodov in trženju (po 10 %). Glede na dolgoročne usmeritve kmetijske pridelave ocenjujemo, da bo področje ekološke pridelave, v povezavi s predelavo in trženjem, še pridobivalo svoj pomen.

Na področju kmetijskega raziskovanja se že vzpostavlja tesnejše sodelovanje tudi med državami članicami EU in to področje je evidentirano kot eno prioritetnejših, na katerem imajo države članice interes po tesnejšem sodelovanju, tudi v obliki izvajanja skupnih projektov. V Evropski uniji je bilo ustanovljeno podporno raziskovalno omrežje (ERA-net) »CORE Organic«, v okviru katerega poteka usklajevanje in koordinacija na področju raziskovanja v ekološkem kmetijstvu na prostoru Skupnosti. V njem lahko sodelujejo vse države, ki imajo na nacionalni ravni zagotovljen poseben raziskovalni (pod)program za področje ekološkega kmetijstva. Tega pogoja Slovenija doslej ne izpolnjuje, zato se tudi še ni mogla dejavno vključiti v omrežje.

Slovenske raziskovalne organizacije sodelujejo kot partnerji v pomembnih evropskih raziskovalnih projektih v ekološkem kmetijstvu: Inštitut za trajnostni razvoj, Ljubljana (EUCEEOPF, 5. okvirni razisk. program EU, 2003–2006; ORGAP, 6. okvirni razisk. program EU, 2005–2007, SAFO, 5. okvirni razisk. program EU, 2003–2005, in drugi); Univerza v MB, Fakulteta za kmetijstvo (CHANNEL, 6. okvirni razisk. program EU, 2004–2006).

5.2.2 Investicije na EK-KMG

V okviru ukrepov razvoja podeželja in na podlagi javnih razpisov, ki jih vsako leto pripravi MKGP, za pridobitev finančnih sredstev za investicije na kmetijska gospodarstva, obnovo obstoječih trajnih nasadov in postavitev novih, obnovo pašnikov ipd, lahko kandidirajo tudi ekološki pridelovalci oziroma predelovalci, pri čemer so prav ekološki kmetovalci dodatno višje točkovani in ocenjeni kot neekološki (Uradni list RS, št. 49-50/2003).

- Podpore živilsko-predelovalni industriji; l. 2002/2003 **64.018.329 SIT povratnih sredstev in 65.966.719 SIT nepovratnih sredstev.**

5.2.3 *Phare in drugi projekti*

- Podpora za ustanovitev kontrolne organizacije (KGZMB); **7.500.000 SIT.**
- Projekt Dobrote slovenskih kmetij (PCMG); **8.758.650 SIT.**

5.2.4 *Ostale finančne podpore oziroma stimulacije*

Druga oblika podpor **MKGP** je v obliki finančnih podpor (do l. 2004):

- posameznim društvom oziroma združenjem **18.371.162 SIT,**
- posameznim blagovnim znamkam (npr. Biodar) **2.000.000 SIT,**
- promocijskim in izobraževalnim programom (predstavitve na sejmih) **4.730.560 SIT,**
- za tisk zloženk, nalepk, pravilnikov **5.513.467 SIT,**
- inovativnim programom za razvoj podeželskih ekonomij **1.600.000 SIT,**
- postavitve spletne strani (aplikacija KGZMB) **4.000.000 SIT.**

5.2.5 *Podpore večjih lokalnih skupnosti*

Večjim lokalnim skupnostim je bilo namenjenih cca. **53.405.722,81 SIT** denarja za namen ekološkega kmetovanja (od l. 1999 do l. 2004):

Ljubljani **33.324.320 SIT,**
 Mariboru **13.613.655 SIT,**
 Kopru **3.890.347 SIT,**
 Celju **459.073,81 SIT,**
 Kranju **342.079 SIT,**
 Novemu mestu **506.248 SIT,**
 Novi Gorici **1.270.000 SIT,**
 Murski Soboti **0 SIT.**

Vsem ostalim manjšim občinam je bilo namenjenih cca. **45.387.069,76 SIT.**

Te podatke smo pridobili od 110 občin, od 83 občin pa podatkov nismo prejeli.

V preteklosti je ponekod prihajalo do podvajanja subvencioniranja podpor za delno kritje stroškov kontrole tako s strani države kakor tudi lokalnih skupnosti. Zdaj pa lahko kmetje pravico do javnih pomoči za delno kritje stroškov kontrole uveljavljajo le v okviru PRP-ja in ne več prek občin. Zato bi bilo smiselno, da bi občine denar namenile za druge oblike podpor ekološkim kmetijam.

5.2.6 *Podpore drugih ministrstev*

Ministrstvo za zdravje

Ministrstvo za zdravje je v letu 2003 v sodelovanju z Ministrstvom za šolstvo, znanost in šport podprlo *Ciljnoraziskovalni program* (v nadaljnjem besedilu: CRP) z naslovom Optimizacija tržne verige za ekološke proizvode in integrirano pridelano sadje in zelenjavo - model za Pomurje v vrednosti MZ: 6.800.000 SIT in MŠZŠ: 6.200.000 SIT.

Ministrstvo za zdravje tudi v prihodnjih letih planira podporo CRP s prioritetai tematik s področja zagotavljanja ekološko pridelane hrane/živil ter zagotavljanja lokalne trajnostne oskrbe.

V okviru Projekta MURA Ministrstvo za zdravje vsako leto namenja 50 mio SIT, med drugim tudi za ukrepe in aktivnosti za zagotavljanje vzpostavitve zdrave ponudbe v vzgojno izobraževalnih zavodih ter zdraviliščih. Prizadeva pa si tudi, da bi v prihodnjem obdobju 50 mio SIT pridobili iz strukturnih skladov s pomočjo Službe Vlade za strukturno politiko in razvoj podeželja.

Ministrstvo za zdravje v okviru implementacije prehranske politike v prihodnjih proračunskih obdobjih predvideva skupaj z ostalimi pristojnimi resorji izvedbo medresorskega pilotnega projekta, ki bo opredelil dejavnike in možnosti pospeševanja lokalnih trajnostnih oskrbnih verig, z izdelavo predloga modela organizacije lokalnih trajnostnih oskrbnih verig za javne ustanove.

5.3 Ugotovitve in analiza kritičnih točk

- Premalo je ciljnih podpor za ekološko kmetijstvo (na voljo so le podpore v obliki neposrednih plačil KOP in povračilo dela stroškov nadzora);
- Razmerje v okviru SKOP plačil ne spodbuja preusmerjanja v ekološko kmetijstvo;
- Nizek dostop ekokmetijskega sektorja do investicijskih podpor;
- Premajhne podpore ekološkemu kmetijstvu v večini lokalnih skupnosti;
- Ni namenskih sredstev (razpisov) za raziskave s področja ekološkega kmetijstva;
- Izredno skromna so sredstva za delo nevladnih organizacij s področja ekološkega kmetijstva.

Ukrepi I

- Kadrovska zasedba na področju ekološkega kmetijstva v javni upravi;
- Ciljno usmerjanje proračunskih sredstev za ekološko kmetijstvo;
- Podpore ekološki pridelavi;
- Vključevanje KMG-jev v sistem ekološke kontrole;
- Podpore nevladnim organizacijam (NVO) za delo na področju ekološkega kmetijstva;
- Vključevanje lokalnih skupnosti v izvajanje ANEK-a.

Ocena potrebnih letnih sredstev za Ukrepe I je cca. 1mrd SIT.

6 PRIDELAVA, PREDELAVA IN TRŽENJE EKOLOŠKIH PRIDELKOV OZ. ŽIVIL

6.1 Trenutno stanje ponudbe in povpraševanja

V Sloveniji trenutno povpraševanje po ekoloških pridelkih presega ponudbo. Po eni strani število ekoloških kmetij razmeroma hitro raste, kar pa še ne povečuje sorazmerno tudi ponudbe slovenskih ekoloških živil na trgu. Razlogov za to je več; eden izmed teh je v prevladujoči usmeritvi (ekoloških) kmetij. Na večini kmetij v ekološki pridelavi prevladuje živinoreja, čeprav je največje povpraševanje potrošnikov po zelenjavi, sadju in nemesnih predelanih živilih (mlevski in mlečni izdelki).

Mnoge kmetije se za preusmeritev odločijo tudi zato, ker je način gospodarjenja že blizu ekološkemu. Večina kmetov, ki so usmerjeni tržno, je še vedno vezana na neposredne načine prodaje: na domu in na tedenskih t. i. ekotržnicah (Ljubljana, Maribor, Kranj, Naklo, Celje, Novo mesto). Raziskava Inštituta za trajnostni razvoj (2005) kaže, da za trg prideluje od 15-20% ekoloških kmetij, kar je v primerjavi s konvencionalnimi še vedno dober delež; od teh kmetij kar polovica redno ali občasno prodaja na eni od ekotržnic.

Ponudba na ekotržnicah izključuje živila živalskega porekla (z izjemo nekaterih mlečnih izdelkov, jaje in medu). Ponudba na ekotržnicah je še vedno omejena, tako po pestrosti kot po količinah. V zvezi s tem pa se pojavlja težava, da tisti kmetje, katerih ponudba presega kapacitete ekotržnice in prodaje na domu, potrebujejo še druge tržne poti.

Oktober 2001 je začel Mercator (največja slovenska trgovska veriga) tržiti pridelke v programu sadje in zelenjava. Prodaja slovenskih pridelkov je skokovito rasla (2001 – 200kg, 2002 – 10 t, 2003 – 41 t in 2004 cca. 90 t). Pridelovalci so ponudili 66 različnih pridelkov, večino, žal v precej omejenih količinah in v zelo kratkem času rasti (pomanjkanje zavarovanih površin). Sledljivost zahteva ponudbo pakiranega blaga, čemur domača embalažna industrija (z redkimi izjemami) ne sledi (zaradi

majhnih količin). Kmetje imajo težave pri označevanju blaga (izdelava deklaracij in poznavanje standardov). Cene v trgovini so 20–30 % višje od konvencionalnih, kar pomeni manjši zaslužek kot pri prodaji na trgu ali dvorišču. Za rast prodaje je moral trgovec poskrbeti za enotno ustrezno embalažo in označevanje. Uvedel je prodajo ekoživil v okviru enotne blagovne znamke Zdravo življenje (ki sicer ni znamka za ekoživila, temveč za vse proizvode s poudarjeno »zdravo« prehransko noto), permanentno izobraževal sodelavce na oddelkih, pridobil certifikat za pakiranje in prepakiranje blaga, izvajal promocijske akcije in redno sodeloval tako s pridelovalci kot tudi z državnimi in civilnimi inštitucijami.

Pospeševalni center za malo gospodarstvo v Ljubljani je v letu 2002 začel s projektom Dobrote slovenskih kmetij, in sicer z namenom, da bi v največji slovenski trgovski verigi Mercator ponudil visoko kvalitetna živila s slovenskih kmetij. Projekt je uspel postaviti ekološka živila s slovenskih ekoloških kmetij na police najpomembnejše trgovske verige v državi, čeprav trenutno še v omejenem obsegu. Prav tako pa je moč najti ekoživila tudi v drugih supermarketih (Interspar, E. Leclerc ...).

Premajhna ponudba domače ekološke hrane je kompleksen problem, ki bi ga lahko rešili s prizadevanjem vladnega in nevladnega sektorja, ob uvedbi in izvedbi primernih ukrepov kmetijske politike in programov za povečanje tržne ekološke pridelave.

Posamezni ekološki pridelovalci in predelovalci ekoživila na ustreznem prodajnem mestu (npr. ekotržnica) zaradi presežka povpraševanja lahko prodajajo po zelo visokih cenah. V raziskavi (Inštitut za trajnostni razvoj, maj–julij 2004) je bilo ugotovljeno, da se cene med posameznimi prodajalci na ekotržnici razlikujejo tudi za 100 % (in izjemoma celo za 300 %).

Na trg prihajajo novi ekološki kmetje z večjim obsegom pridelave, s čimer bodo cene ekoloških pridelkov ustrezno padle. To je potrebno tudi zato, da bodo slovenski predelovalci lahko nabavljali domače ekološke surovine, namesto da bi se ozirali po tujih.

Slovenski ekološki pridelovalci morajo upoštevati dejstvo, da so pridelali tako konzumni kot industrijski pridelek in to tudi ustrezno ločevati, če želijo dosegati boljšo ceno za boljši pridelek.

V Sloveniji dobiva trženje z ekološkimi pridelki oziroma živilih vse večji obseg in predstavlja bogatejšo ali pestrejšo ponudbo na trgu, saj povpraševanje po teh pridelkih oziroma živilih vse bolj narašča; mnogi kupci oz. potrošniki so pripravljene za ekološko pridelano in predelano hrano plačati tudi višjo ceno.

Trajnostna potrošnja je gonilo trajnostne oskrbe oziroma proizvodnje, saj s pravilno izbiro potrošnik usmerja delovanje trga in s tem vpliva na ponudbo.

Zveza potrošnikov Slovenije že dlje časa s pomočjo Consumers International izvaja različne aktivnosti in raziskave v smeri promoviranja trajnostne potrošnje slovenskih potrošnikov. Zadnja aktivnost v letu 2004 je bila: »Zelene trditve« lahko tudi zavajajo. Projekt je zajel tržni pregled označevanja prehranskih izdelkov v slovenskih trgovinah, podal oceno stanja in predloge za izboljšanje. Rezultati so bili objavljeni v reviji VIP in povzeti v slovenskih medijih. Osveščanje, izobraževanje in informiranje potrošnikov o trajnostnih vidikih potrošnje, o sistemu zagotavljanja hrane in živil, pridobljenih na trajnostni način, in o predstavitev izdelkov in oznakah razlikovanja, je sestavni del programov Zveze potrošnikov Slovenije – ZPS.

Septembra 2005 je Inštitut za trajnostni razvoj izdal »Vodnik po ponudbi za eko&zdravo življenje«, ki predstavlja aktualno ponudbo ekoživil na slovenskem trgu, hkrati pa ekološko kmetijstvo in ekoživila umešča v širši okvir trajnostne potrošnje in novega bolj trajnostnega življenjskega stila, saj publikacija predstavlja tudi neživilsko ekoponudbo (zeleni turizem, ekogostinstvo, ekočistila, ekokozmetiko, eko/biološko gradnjo...).

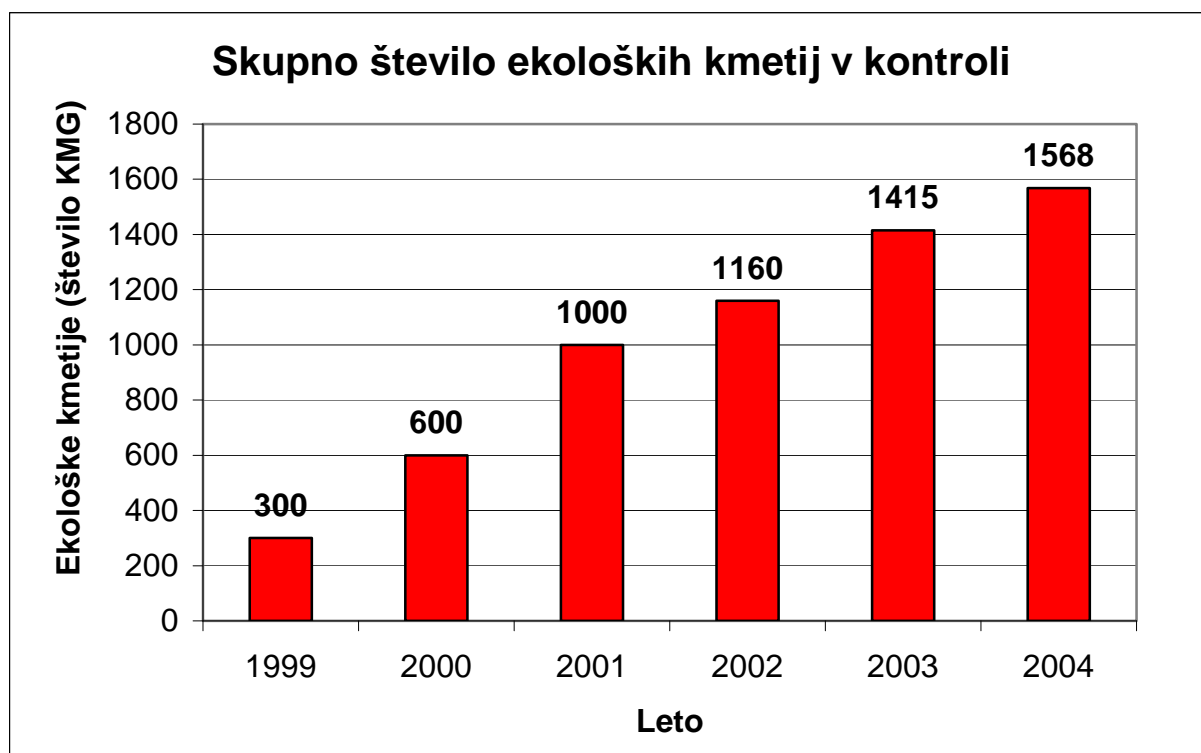
6.2 Pridelava

Pri pridelavi je iz spodnje preglednice razvidno, da med kulturami, vključenimi v kontrolo, iz leta v leto prvo mesto daleč pred vsemi zavzema delež travinje in posredno živinoreja. Razmeroma dober obseg povečevanja površin zavzemajo tudi njive – poljščine, medtem ko zaskrbljujoče majhen obseg in zelo počasno povečevanje površin beležimo pri trajnih nasadih in vrtinah.

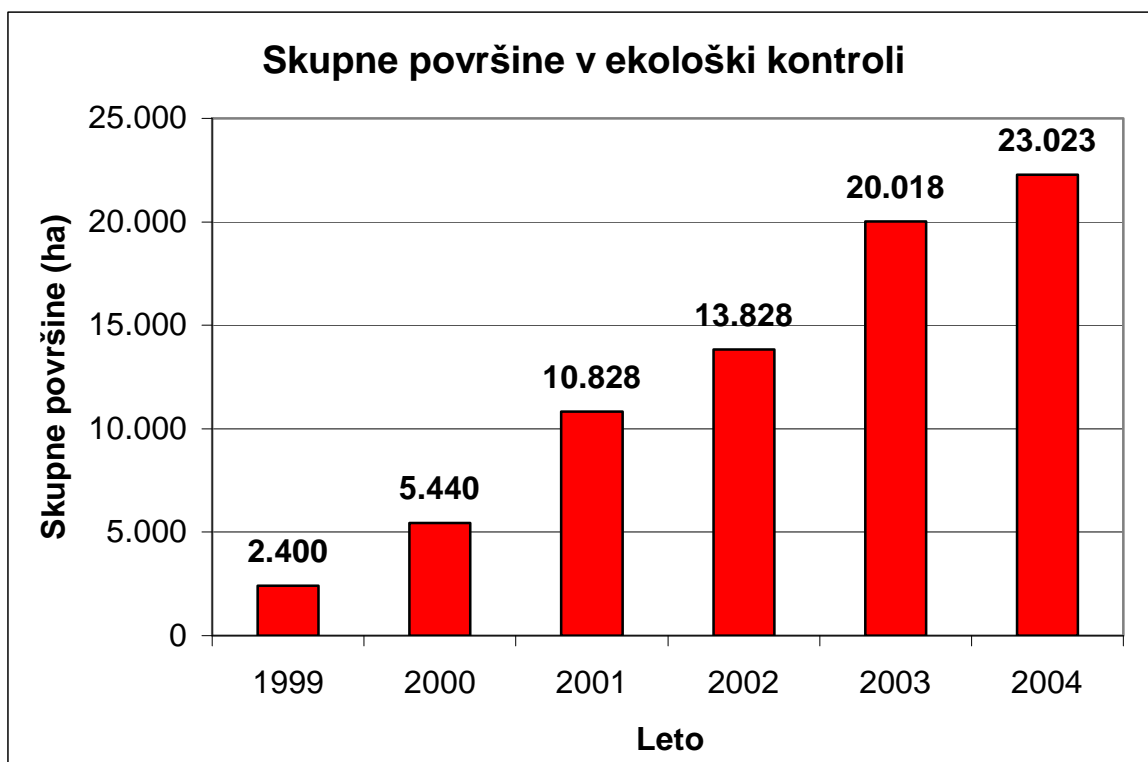
Posledično zavzema največji delež plačil živinoreja, najmanj pa vrtnine, sadovnjaki in vinogradi. Na trgu pa je največje povpraševanje prav po sadju in vrtninah.

Preglednica 5: Struktura in obseg obdelovalnih površin kmetij, vključenih v kontrolo od leta 2000 do 2004

<i>kontrolirane površine glede na način rabe</i>	<i>2000</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>
<i>kultura – način rabe</i>	<i>Površina (ha)</i>				
<i>travinje</i>	4.900	10.000	12.800	18.500	20.917
<i>njive</i>	320	680	850	1.300	1.637
<i>vinogradi</i>	22	52	55	50	49
<i>sadovnjaki (gosti – intenzivni)</i>	20	55	65	100	101,43 (343)
<i>vrtnine (zelenjava)</i>	18	41	58	68	86
<i>skupaj</i>	5.280				
<i>biodinamične kmetije</i>	166				
<i>skupaj</i>	5.440	10.828	13.828	20.018	23.023
<i>povprečna velikost kmetije (ha)</i>	9,1	12,2	12,50	14,4	14,85

Graf št. 1: Prikaz skupnega števila ekoloških kmetij v kontroli

Graf št. 2: Prikaz skupnih površin v ekološki kontroli

6.2.1 Ekološka živinoreja

Iz preglednice 6 je razvidno, da se stalež živali iz leta v leto sicer povečuje in da je po obsegu priraje na prvem mestu reja drobnice in govedu ter perutnine. Obseg ekološkega čebelarstva pa je dobesedno zanemarljiv!

Navkljub tej ekološki živinoreji pa na trgu ni moč dobiti npr. ekološkega mleka in mesa, saj sta ponavadi prodajana pod imenom »naravi prijazno«, velikokrat pa kar konvencionalno.

Preglednica 6: Skupno število živali na kmetijah, vključenih v kontrolo v letu 2002–2004

vrsta živali	število živali		
	2002	2003	2004
govedo	10.887	11.484	13.098
drobnica	15.317	19.896	21.411
prašiči	1.899	2.091	1.235
konji	955	1.392	1.778
perutnina	10.373	12.560	14.236
čebele	1.571 (družin)	1.650 (družin)	2.072 (družin)

Preglednica 7: Podrobnejši pregled ekoloških rejnih živali po vrstah oz. skupinah v letu 2004 (v rejni sezoni 2003–2004):

vrsta živali	število živali	vrsta živali	število živali
<i>teleta 0–3 mes.</i>	1341	<i>koze molznice</i>	1127
<i>teleta 3–6 mes.</i>	1318	<i>koze za meso (kozlički)</i>	2338
<i>mlada živina 6–12 mes.</i>	1433	<i>ovce molznice</i>	1683
<i>telice 1–2 leti</i>	1007	<i>ovce za meso (jagnjeta)</i>	16 263
<i>biki 1–2 leti</i>	1066	<i>plemenske svinje</i>	73
<i>biki nad 2 leti</i>	144	<i>pitanci nad 20 kg</i>	1138
<i>voli</i>	80	<i>merjasci</i>	24
<i>plemenske telice</i>	1046	<i>nesnice</i>	10 173
<i>krave dojilje</i>	4659	<i>mlade kokoši do 18 tednov</i>	642
<i>krave molznice</i>	1004	<i>pitovni piščanci</i>	2125
<i>žrebeta do 1. leta</i>	372	<i>race</i>	593
<i>konji 1–3 leta</i>	404	<i>gosi</i>	275
<i>konji nad 3 leta</i>	873	<i>purani</i>	410
<i>mule, osli, mezge</i>	129	<i>čebelje družine</i>	2072
<i>jelenjad</i>	15	<i>noji</i>	18
<i>damjaki</i>	858	<i>kunci</i>	1067

6.3 Predelava

Predelava je med najšibkejšimi člani v ekološkem kmetijskem sektorju. V prejšnjih poglavjih o pridelavi in prirerji, pa tudi o kmetijskem trgu, je bilo že omenjeno kronično pomanjkanje domačih (slovenskih) ekoloških pridelkov in živil ali kar hrane na trgu.

V letu 2004 je bilo v kontrolo vključenih 27 predelovalnih obratov, ki so pozitivno opravili kontrolo in pridobili certifikat. Od tega je 12 predelovalnih obratov, ki se ukvarjajo tudi z uvozom za nadaljnjo predelavo, ali samo za nadaljnjo prodajo.

Pri predelavi prevladujejo izdelki, kot so testenine, kosmiči, olje (bučno), kis, mlečni izdelki, jabolčni in grozdni sok, zelišča v lončkih, sadike zelenjave ...

Že ob izvajanju kontrol v obdobju 1998-2000 so bili zaznani prvi problemi povezani s predelavo in trženjem ekoloških pridelkov oz. živil. Zato je bil predlagan prekomejni projekt »Predelava in trženje ekoloških pridelkov« (PHARE CBC 99) in v letu 2002 v okviru aktivnosti KGZS-Zavoda Maribor tudi izveden (vodja projekta M. Bavec). Med številnimi izobraževalnimi in promocijskimi dejavnostmi je bila izvedena anketa med 1120 ekološkimi kmetijami v kontroli in ocenjena vrednost investicij na ekoloških kmetijah. Rezultati analize 312 vrnjenih odgovorov so bili predstavljeni tako ekološkemu kmetu kot tudi strokovni javnosti. Največ anketiranih kmetij želi investirati v ureditev prostorov za predelavo (sušilnice, skladišča, prostori za predelavo, posodobitev objektov, opremo,...) in stroje (traktorje, luščilce, česala, okopalnike,...). Samo 20 kmetij oz. 6,4% vseh odgovorjenih anket kmetij je takšnih, ki v prihodnje ne nameravajo investirati. Za investicijo v predelavo se je odločilo 113 kmetij. Povprečna vrednost investicije na ekološki kmetiji bi znašala 3,58 mio SIT. Za investiranje v predelavo na ekološkem kmetijskem obratu bi bilo v letu 2002 na zainteresiranih kmetijah skupno potrebnih 982 mio SIT oziroma 4,3 mio EUR.

Preglednica 8: Predelovalni obrati

leto	2003	2004
skupno število predelovalnih obratov	22	27
- žita	6	7
- zelenjava	-	1
- sadje	3	3
- olje	1	1
- siri	1	1
- meso	4	5
- krmila (uvoz)	1	1
- med/satnice (uvoz)	-	1
- trgovina	3	3
- semena (uvoz)	3	3
- gostinstvo	-	1

6.3.1 Mleko in mlečnopredelovalna industrija

Navkljub že prikazanemu velikemu obsegu površin travnikov in pašnikov in prikazu staleža ekološko rejenih živali, pa na trgu ni moč kupiti ekološko pridelanega ali vsaj tako označenega mleka in mesa. Akutni problem pri mleku je zbiranje mleka in odločitev posameznih mlekarn za tako linijo. Bilo je samo nekaj neuspešnih poskusov dogovorov. Prav tako ni na voljo drugih domačih mlečnih izdelkov (sir itd).

6.3.2 Mesnopredelovalna industrija

Že pred leti se je na trgu pojavila blagovna znamka Pohorje Beef in na trgu je že bilo biojunčje meso, ki so ga pakirale Celjske mesnine.

Odkup ekomesa v letu 2004 znaša 65.000 kg, od tega je z oznako eko bilo prodanih 39.450 kg mesa (ostalo meso je bilo prodano konvencionalno).

6.3.3 Mlevskopredelovalna industrija

Podoben problem je v mlevskopredelovalni industriji, kjer so pekarnice pokazale veliko pripravljenost za peko ekokruha, vendar na trgu ni na voljo dovolj velikih količin surovin (žit oziroma mok).

6.4 Uvoz

Pri uvozu in postopku kontrole uvoza ekoloških kmetijskih pridelkov oziroma živil gre za dva režima uvoza: prvi je za države, ki so na seznamu t. i. tretjih držav, drugi pa za države, ki niso na tem seznamu. Pri državah članicah EU gre za skupni ali notranji trg EU, zato o uvozu govorimo le pogojno.

Bistvo razlikovanja med eno in drugo skupino držav je v tem, da so v vseh državah članicah EU in tudi v državah, ki so v EU na seznamu t. i. tretjih držav, pa tudi v ostalih, predpisi, sistem izvajanja nadzora in postopki certifikacije preverjeni, ekvivalentni oz. harmonizirani z Uredbo 2092/91.

Podrobna pravila za izvajanje določb o potrdilih o kontrolnem pregledu za uvoz iz tretjih držav na podlagi 11. člena Uredbe Sveta (EGS) št. 2092/91 so navedena v Uredbi Komisije (ES) št. 1788/2001. V l. 2004 smo v Slovenijo uvozili največ mlevskih izdelkov, soka, sadja (citrusi), sladkorja, marmelade, zelišč, krmil ...

6.5 Izvoz

Slovenija izvažala le manjše količine medu, mesa, zelišč, bučnega olja ...

V l. 2005 je začel Mlinotest Ajdovščina izvažati ekološki kruh, ekološke pice in eko krhko pecivo.

6.6 Absorpcijska sposobnost domačega trga

Domači trg označujejo:

- majhna kupna moč,
- pomanjkanje ciljnega izobraževanja in osveščanja potrošnikov,
- razmeroma še pogosta oskrba pri sorodnikih in znancih s podeželja.

6.7 Ugotovitev in analiza kritičnih mest (točk) na trgu

- Premajhna prepoznavnost in dostopnost ekoživil na slovenskem trgu;
- Premajhna pridelava ekoloških pridelkov oziroma živil (po količinah in pestrosti);
- Tržna nepovezanost pridelovalcev ekoživil;
- Razpršenost in majhnost pridelovalcev;
- Preslabo razvito tržno razmišljanje pridelovalcev;
- Premajhna ozaveščenost slovenskega potrošnika;
- Nezaupanje v ekološko pridelano hrano (oziroma v oznake in navedbe);
- Nerazvita predelava ekoživil, zlasti živil živalskega porekla in konjunktturnih rastlinskih živil;
- Nepoznavanje standardov o kakovosti blaga s strani pridelovalcev in potrošnikov.

Ukrepi II

- Namenski razpisi z ustreznimi pogoji za investicije na ekoloških kmetijah;
- Povečanje podpor lokalnih skupnosti za namene ekološkega kmetijstva;
- Zagotovitev dostopnosti tržnih podatkov;
- Spodbude za predelavo ekoživil na kmetijah in v manjših podjetjih;
- Pomoč pri vključevanju EK v lokalno trajnostno oskrbo;
- Povezovanje in organiziranje tržnih pridelovalcev;
- Vključevanje ekoživil v organizirano prehrano v javnih ustanovah;
- Vzpodbujanje trženja ekoživil;
- Pomoč pri vzpostavitvi skladiščno-transportne verige za ekoživila;
- Spodbujanje razvoja in promocijske vloge ekotržnic in podpora promociji drugih oblik neposrednega trženja ekoživil;
- Vzpodbujanje razvoja ekosemenarstva.

Ocena potrebnih letnih sredstev za Ukrepe II je cca. 300 mio SIT.

7 EKOLOŠKO KMETIJSTVO IN TURIZEM

Prav pri povezavah turizma in ekološkega kmetijstva je še veliko neizkoriščenih ali potencialnih možnosti, ki jih lahko razdelimo v tri skupine:

7.1 Turizem na kmetiji in ekološko kmetijstvo – razvoj ekoloških kmetij do l. 2015

V Sloveniji še vedno nimamo standardov za ekološke turistične kmetije, imamo pa ekološke kmetije, ki se ukvarjajo s turizmom (registrirana dejavnost).

Združenje turističnih kmetij Slovenije (ZTKS) navaja, da je bilo v l. 2004 v Sloveniji registriranih 39 ekoloških kmetij (od registriranih 503 turističnih kmetij), ki se ukvarjajo še s turizmom na kmetiji. Pretežni del ekoloških kmetij je včlanjenih v Zvezo Biodar, več kot polovica pa jih znamko Biodar

tudi uporablja. ZTKS izvaja promocijo teh kmetij skupaj z ostalimi turističnimi kmetijami preko svojih promocijskih katalogov in spletne strani.

Leta 2002 so na Inštitutu za trajnostni razvoj s pomočjo projekta *Odstranimo ovire za trajnostni razvoj podeželja (Phare SPP)* začeli z dodatnimi izobraževanji o turizmu na ekoloških kmetijah v dveh regionalnih delavnicah v Sloveniji. Delo so nadaljevali leta 2003 in organizirali 4-dnevno izobraževanje (+1 dan ekskurzije) za nosilce turistične dejavnosti na ekoloških kmetijah – projekt *Turizem na ekoloških kmetijah (Phare SPP)*.

Ekološke kmetije, ki na svoji kmetiji ponujajo tudi gostinske storitve za goste, se v primeru, da potrebnih lastnih proizvodov nimajo oz. količine ne zadostujejo potrebam na kmetiji, zelo redko poslužujejo odkupa pridelkov od drugih ekoloških kmetij. Ker Slovenija še nima standardov za ekološke turistične kmetije, ki bi določevali, kolikšen delež ekoloških proizvodov morajo vsebovati obroki na teh kmetijah, kmetje k temu še niso obvezani.

- ZTKS bo v prihodnosti izdala tudi standarde za ekološke turistične kmetije, kjer bo točno predpisano, katere pogoje mora takšna turistična kmetija izpolnjevati: ekološka pridelava na kmetiji, notranja oprema iz ekoloških materialov, nudenje ekoloških obrokov ...
- ZZEKS je v l. 2004 izdala zloženko *Počitnice na ekoloških kmetijah*, Slovenija – avstrijska Koroška.
- KGZS – Zavod Maribor je v l. 2002 izdal *Vodnik po ekoloških kmetijah* (seznam 288 kmetij).
- Inštitut za trajnostni razvoj je član ECEAT International (Evropski center za ekoagroturizem) in slovenske ekoturistične kmetije promovira prek spletne strani ECEAT International.

7.2 Gostinstvo (gastronomija) in ekološko kmetijstvo

V Sloveniji imamo samo eno gostilno, ki je v l. 2004 pridobila certifikat kontrolne organizacije in ponuja svojim gostom 3 certificirane ekološke menije.

Hotel Zlatorog v Bohinju je v l. 2004 izrazil zanimanje za preusmeritev v prvi bio/ekohotel v Sloveniji. Dogovori in prilagajanja standardom še potekajo.

Poteka tudi projekt *Grozd malih hotelov*, v katerega je med drugimi vključena Zveza združenj ekoloških kmetov kot koordinator za Program zdravega prehranjevanja. Zveza sodeluje z 12 hoteli, ki jih zanima ponudba ekohrane svojim gostom. Največja težava je še vedno v tem, da je ponudba slovenskih ekoživil premajhna od količin, ki bi bile potrebne za stalno oskrbo hotelskih kuhinj.

Jeseni 2003 (hotel Habakuk, Maribor) se je večina predstavnikov slovenskih zdravilišč udeležila posveta o ekoloških živilih v gastronomiji in izrazila zanimanje za to. V praksi pa se do danes še nič ni uresničilo.

7.3 Povezava s prehransko politiko

V skladu s sklepom Vlade in Resolucijo o nacionalnem programu prehranske politike 2005–2010 bo izveden pilotni projekt in sčasoma prenos dobre prakse na celotno področje Republike Slovenije. Opredeljeni bodo dejavniki in možnosti pospeševanja lokalnih trajnostnih oskrbnih verig, še posebej na področju preskrbe z zelenjavo in sadjem, z izdelavo predloga modela organizacije lokalnih trajnostnih oskrbnih verig za javne ustanove (sklep vlade 29. 07. 2004 ter Resolucija o nacionalnem programu prehranske politike 2005–2010 (Uradni list RS, št. 39/2005).

7.4 Ugotovitve in analiza kritičnih točk

- Skoraj v celoti je neizkoriščen potencial ekološkega kmetijstva v turizmu;
- Regionalni razvojni programi izpostavljajo razvojne potenciale ekološkega kmetijstva, realizacije v praksi pa ni;
- Nepopolna ponudba na ekoturističnih kmetijah (od gostinskih do prenočitvenih kapacitet);

- Ekoživila niso prisotna v ponudbi slovenskih zdravilišč.

Ukrepi III

• Povezovanje ekološkega kmetovanja s turistično, zdraviliško in gostinsko ponudbo;• Opredelitev pogojev za ekološke turistične kmetije;• Usmerjanje investicijskih podpor na ekokmetijah v zeleni turizem;• Obogatitev turistične ponudbe s ponudbo lokalno pridelanih ekoživil;• Vzpodbujanje ekološkega kmetijstva na zavarovanih območjih.

Ocena potrebnih letnih sredstev za Ukrepe III je cca. 55 mio SIT.

8 NADZORNI SISTEM, CERTIFIKACIJA IN OZNAČEVANJE

Nadzorni sistem je delovanje oziroma izvajanje kontrole s strani države imenovanih organizacij za kontrolo in pristojnih inšpekcijskih služb nad ekološko pridelavo, predelavo, trženjem in uvozom. S širitvijo ekološkega kmetijstva se veča tudi zahtevnost in obseg dejavnosti kontrolnih organizacij. Pri prometu z ekološkimi pridelki oz. živila ima transparentnost in sledljivost velik pomen. V ta namen je treba poiskati mehanizme, ki bodo organizacijam za kontrolo omogočali neprekinjeno (do izvora in do končnega porabnika) sledljivost ekoloških pridelkov oz. živil.

8.1 Izvajanje in akreditacija organizacij za kontrolo

Kontrolo ekološke pridelave oziroma predelave opravljajo organizacije za kontrolo, ki izpolnjujejo tehnične, administrativne in organizacijske pogoje, ki jih predpiše minister.

Organizacija za kontrolo skrbi za stalno kontrolo pridelave in predelave ter izdaja certifikate v skladu s predpisi. Ekološke pridelke oziroma živila mora na trgu spremljati certifikat in uradna označba *ekološki*. Ekološki pridelki oziroma živila pa so lahko še dodatno označeni z znamkami, kot sta Biodar in Demeter.

Nadzor nad delovanjem organizacije za kontrolo izvajata kmetijska inšpekcija in inšpekcijska služba za kontrolo kakovosti kmetijskih pridelkov in živil. Kmetijska inšpekcija izvaja nadzor nad pridelavo oziroma predelavo ekoloških kmetijskih pridelkov in živil, tj. v času, preden gredo na trg, medtem ko druga navedena inšpekcija izvaja nadzor, ko se ti pridelki oziroma živila že pojavijo na trgu ali v prometu.

V notranjem trgu Inšpekcija za kakovost kmetijskih pridelkov in živil nadzira pravilnost oznak kmetijskih pridelkov in živil iz ekološke pridelave in zagotavlja sledljivost identifikacijskih oznak.

Obveznosti ekoloških pridelovalcev, rejcev, predelovalcev in organizacij za kontrolo so določene v Pravilniku o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oz. živil (Ur.l. RS, št. 31/01), poglavje VII.

Kontrolne službe pa morajo poleg omenjenih zahtev izpolnjevati še zahteve standarda za certifikacijske organe SIST EN 45011, kar izkažejo s pridobitvijo akreditacijske listine.

V nekaterih državah dopuščajo tudi akreditacijo po privatnem mednarodnem akreditacijskem standardu IFOAM, ki je pripravljen posebej za ekološke certifikacijske organe (akreditacija *International Federation of Organic Agriculture Movements*).

8.2 Certifikacija

Na ozemlju Republike Slovenije moramo ekološke pridelke oziroma ekološka živila označevati enotno z označbo *'ekološki'*. Tisti ekološki kmetijski pridelki oziroma živila, ki so bili pridelani oziroma predelani v RS, morajo biti označeni z enotno označbo *'ekološki'* ter s predpisanim znakom v skladu s predpisi o znaku za označevanje kmetijskih pridelkov oziroma živil.

Dovoljene so tudi dodatne označbe, kot je biološko ali biodinamično, pod pogojem, da je pridelava oziroma predelava v skladu s Pravilnikom o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (Uradni list RS list RS, št. 31/2001).

Kmetijski pridelek oziroma živilo je dovoljeno označevati z označbo *'ekološki'* in uporabiti določen znak, če je zanj izdan certifikat.

Pri prodaji pridelkov in živil z označbo *'ekološki'* mora biti certifikat na vpogled pri prodajalcu.

Pogoji za pridobitev certifikata so opisani v Pravilniku o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (Uradni list RS list RS, št. 31/2001).

8.3 Označevanje z uradnimi označbami (ekološki logotipi) in blagovnimi znamkami kot orodja marketinga

Načeloma so lahko vsi pridelki, ki so pridelani v skladu z minimalnimi zahtevami po evropski regulativi, v vseh državah članicah označeni kot *'ekološki'* brez dodatnega logotipa. Pomembna pa je navedba oznake ali šifre organizacije za kontrolo, ki je izdala certifikat za pridelek oz. živilo (SI-___-EKO).

V mnogih državah članicah ni možno prodajati pridelkov kot ekoloških, če nimajo logotipa nacionalne/lokalne organizacije za kontrolo. To pravilo narekuje zgodovina razvoja in promocije ekoloških živil v posamezni državi članici in posledično tudi trg, saj trgovci težko prodajo ekološke pridelke oz. živila, katerih potrošniki ne prepoznajo kot ekološke ali pa jim ne zaupajo.

Variacije v standardih in pomanjkanje medsebojne prepoznavnosti ovira razvoj trga in različni logotipi se uporabljajo kot označitev razlik. Zato je bil l. 2000 predstavljen tudi znak EU, ki bi poenostavil trgovanje ekoloških pridelkov na mednarodnem (internacionalnem) trgu z namenom, da bi povečali verodostojnost in zagotovili boljšo identifikacijo teh izdelkov na trgu.

Znak EU, kombiniran z nacionalnim/zasebnim znakom, lahko z ozaveščanjem in promocijo v veliki meri prispeva k povečevanju prodaje ekoloških živil.

Uporaba nacionalnega/zasebnega znaka je za mnoge potrošnike še vedno edini simbol za ekološke izdelke, ki ga prepoznajo. Poleg tega omogočajo že ozaveščenim potrošnikom izbiro pridelkov, ki izpolnjujejo zahteve dodatnih (strožjih) sistemov certifikacije.

• URADNI DRŽAVNI ZNAK:

URADNI ZNAK EU:

Pravico do uradnega državnega znaka si izdelek pridobi s certifikatom pooblaščenice organizacije s strani države. Vloga za uporabo znaka se poda na MKGP.

Uradni znak EU lahko uporablja vsak, ki je v registru ekoloških kmetovalcev in izpolnjuje zahteve, ki so določene v uredbi EU 2092/91 (Priloga V).

- **ZASEBNE BLAGOVNE ZNAMKE:**

BIODAR

Biodar je kolektivna znamka za kmetijske pridelke in živila, ki so pridelani po standardih za ekološko kmetovanje; sprejela jih je Zveza združenj ekoloških kmetov Slovenije. Ta kolektivna oznaka se ponša s tem, da so standardi za pridelavo in predelavo posameznih izdelkov glede posameznih zahtev strožji od državnih predpisov. Pogoj za pridobitev blagovne znamke Biodar je pridobitev ustreznega certifikata kontrolne organizacije in podpis pogodbe o uporabi znamke z Zvezo in združenjem, v katero je kmetija včlanjena.

DEMETER

Demeter je registrirana mednarodna kolektivna blagovna znamka za ekološke pridelke oz. živila, ki so pridelana in predelana po biodinamični metodi, ki jo določa mednarodni standard Demeter. Kot članica Demeter International uporablja blagovno znamko Demeter tudi Zveza združenj za biološko-dinamično gošpodarjenje (Ajda) Demeter Slovenija.

Poleg blagovnih znamk za živila se na izdelkih pojavljajo še dodatne oznake:

- Pohorje Beef (ekološko meso z dodatnimi pravili za prirejo),
- idr.

Tudi na slovenskem trgu se na živilih pojavljajo oznake, ki potrošnika zavajajo, da gre za živilo, pridelano na način, enak ali podoben ekološkemu. To še prispeva k splošni nezaupljivosti slovenskih potrošnikov do oznak nasploh in tako tudi do označevanja ekoloških pridelkov oz. živil.

8.4 Ugotovitve in analiza kritičnih točk

- Pomanjkanje nadzora uvoza ekoživil iz tretjih držav na spisku Uredbe (EGS) 2091/92) in vseh drugih držav izven EU;
- Pomanjkanje informacij o postopku nadzora pridelave in predelave ekoloških pridelkov in živil ter uporabe certifikatov, kar povzroča dvom potrošnikov v ekoživila;
- Premajhna prepoznavnost oznak za ekoživila na slovenskem trgu.

Ukrepi IV

- Priprava *Navodil* in izvajanje nadzora inšpekcijskih služb nad organizacijami za kontrolo;
- Nadzor ekoloških živil, krme in semen pri uvozu iz tretjih držav (držav na spisku Uredbe (EGS) 2091/92) in vseh drugih držav izven EU;
- Povečan nadzor pristojne inšpekcije nad označevanjem ekoloških pridelkov oz. živil;
- Informiranje javnosti o rezultatih kontrole;
- Vzpostavitev kontrolnega sistema v skladu z EU standardom SIST EN 45011;
- Sodelovanje med kontrolnimi organizacijami, inšpekcijsko službo in MKGP;
- Nadgraditev in poenostavitev vodenja podatkovne zbirke pridelovalcev, predelovalcev in uvoznikov;
- Vzpostavitev podatkovne zbirke ekoloških semen.

Ocena potrebnih letnih sredstev za Ukrepe IV je cca. 3 mio SIT.

9 IZOBRAŽEVANJE, SVETOVANJE IN PROMOCIJA

Osveščanje javnosti o ekološkem kmetijstvu in o pomenu ekološko pridelane hrane tako z vidika varstva in zdravja ljudi kakor tudi trajnostnega razvoja in s tem trajnostne potrošnje je ena izmed glavnih nalog na področju ekološkega kmetijstva. Da bi pridobili potrošnikovo zaupanje v ekološko kmetijstvo (izdelke), mu je treba predstaviti osnovne razlike med ekološkimi in konvencionalnimi pridelki. Izrazito pomanjkanje osveščenosti in obveščenosti potrošnikov in promocije živil pride do izraza na ravni prodaje v trgovskih verigah. Iz predhodnih izkušenj se je pokazalo, da so najuspešnejši način promocije in pridobivanja kupcev v trgovski verigi degustacije; potrošnika prepričata okus in kakovost živila, da se odloči za nakup pokušenega in nato naslednjič ponovno poišče to živilo. Vendar pa iz tega še ne spozna, da je kakovost posledica ekološke pridelave in predelave. Mnenjska raziskava (Tivadar in IVZ 2004) je pokazala, da potrošniki najmanj zaupajo gospodarskim subjektom in državnim organom, zato je v osveščanje, informiranje in izobraževanje potrošnikov nujno vključevati strokovno usposobljene nevladne organizacije.

9.1 Ugotovitve in analiza kritičnih točk

- Splošna neosveščenost in neobveščenost javnosti o ekološkem kmetijstvu in ekoživilih;
- Zelo šibko poznavanje ekološkega kmetijstva v strokovnih krogih;
- Ekološko kmetijstvo ni dovolj prisotno v izobraževalnem sistemu;
- Pomanjkanje usposobljenih svetovalcev za ekološko kmetijstvo;
- Neustrezno informiranje o ekološkem kmetijstvu s strani medijev.

9.2 Izobraževanje

Ukrepi V

- Informacijsko-izobraževalne dejavnosti ministrstev in javnih služb;
- Spodbujanje razvoja ekoloških mojstrskih kmetij in demonstracijskih centrov za ekološko kmetijstvo;
- Dodatno izobraževanje za nosilce in člane KMG, ki se ukvarjajo z ekološkim kmetovanjem in predelavo;
- Izobraževanje učiteljev (OŠ in SŠ) o pomenu zdrave prehrane;
- Vključevanje ekološkega kmetijstva v izobraževalne programe splošnih in specializiranih šol in fakultet;
- Obveščanje in osveščanje javnosti.

Ocena potrebnih letnih sredstev za Ukrepe V je cca. 10 mio SIT.

9.3 Svetovanje

Ukrepi VI

- Prenos znanja o novih ekotehnologijah pridelovalcem;
- Interno prestrukturiranje v KSS na osnovi potreb EK na terenu;
- Usposodobitev svetovalne službe s kmetijskimi svetovalci;
- Vzpodbujanje aktivnosti izobraževanja ekoloških kmetov;
- Povečanje dejavnosti KGZS pri vzpodbujanju in razvoju ekološkega kmetijstva.

Ocena potrebnih letnih sredstev za Ukrepe VI je cca. 1mio SIT.

9.4 Promocija

Ukrepi VII

- Osveščanje ciljnih skupin prebivalstva;
- Širitev ekološke ponudbe;
- Seznanjanje javnosti z ekokmetijstvom.

Ocena potrebnih letnih sredstev za Ukrepe VII je cca. 30 mio SIT.

10 ZNANSTVENO-RAZISKOVALNO DELO

Na podlagi dosedanjega programa raziskovanja v podporo razvoju ekološkega kmetijstva in rezultatov projektov, ki so že zaključeni, ocenjujemo, da je za naslednje programsko obdobje na podlagi potreb v kmetijstvu treba:

- natančneje opredeliti teme raziskovanja s tega področja,
- k sodelovanju pri oblikovanju tem in sofinanciranju pritegniti tudi resorje, katerih področje dela je vključeno v vsebine ekološkega kmetijstva,
- raziskave s področja ekološkega kmetijstva vpeti tudi v področje sodelovanja v skupnem evropskem prostoru; Slovenija bi morala postati članica Evropskega raziskovalnega omrežja CORE Organic; pogoj za to pa je obstoj posebnega programa za raziskovalne projekte v ekološkem kmetijstvu na državni ravni,
- povečati prenos rezultatov raziskav v prakso in poglobiti sodelovanje med raziskovanjem, usposabljanjem in izobraževanjem, in sicer z namenom izboljšanja učinkovitosti ekološkega kmetijstva.

V te namene bo:

- organizirana delavnica z udeleženci z raziskovalnih ustanov ter nevladnimi in vladnimi predstavniki, ki bo opredelila cilje in projekte s tega področja,
- v novi opredelitvi izhodišč in dispozicije za Celostni razvoj podeželja-CRP (2006-2012) bo podpora ekološkemu kmetijstvu posebej izpostavljena,
- v letnih razpisih za CRP (2006-2012) bo za te namene zagotovljenih v povprečju vsaj 30.000.000 SIT javnih sredstev na letni ravni.

10.1 Ugotovitve in analiza kritičnih točk

- Premalo nacionalnih sredstev za specifične raziskave v ekološkem kmetijstvu;
- Neopredeljena nacionalna prednostna področja za raziskave v ekološkem kmetijstvu;
- Slabše razvite kapacitete – malo raziskovalcev z ustreznimi splošnimi in specifičnimi znanji s področja ekološkega kmetijstva;

- Slovenija ne izpolnjuje pogojev za članstvo v *Evropskem raziskovalnem omrežju CORE Organic*, ker nima posebnega (pod)programa za raziskave v ekološkem kmetijstvu.

Ukrepi VIII

• Vključevanje ekološkega kmetijstva v vsebine raziskovalnega dela; • Identifikacija potreb po raziskavah v sektorju ekološkega kmetijstva in živil; • Vključevanje ekoloških raziskav v aplikativne raziskave; • Vključevanje ekološkega kmetijstva v interdisciplinarne projekte.

Ocena potrebnih letnih sredstev za Ukrepe VIII je cca. 20 mio SIT.

11 GENSKO SPREMENJENI ORGANIZMI (GSO)

11.1 Trenutno stanje v Sloveniji

Slovenija je v skladu z usmeritvami evropske Skupne kmetijske politike v l. 2001 sprejela Slovenski kmetijsko-okoljski program – SKOP (Ur. l. RS, 34/2001, 34/2002, 27/2003, 24/2004). V SKOP je poleg ukrepa ekološkega kmetijstva zajetih še 21 ukrepov, pri čemer za vseh 22 ukrepov SKOP velja splošna prepoved uporabe GSO. Slovenija je skladno s prilagajanjem evropskemu pravnemu redu tudi v svoji nacionalni zakonodaji v ekološkem kmetovanju izrecno prepovedala uporabo GSO in proizvodov, pridobljenih iz GSO (Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oz. živil (Ur.l. RS, 31/2001, 52/2003).

Za vse ukrepe iz SKOP-a je v letu 2002 prejelo plačila 12.262 kmetijskih gospodarstev, kar je okrog 19 % vseh kmetijskih gospodarstev v Sloveniji. V letu 2003 pa je plačila prejelo že 13.946 kmetijskih gospodarstev, kar je okrog 21 % vseh kmetijskih gospodarstev v Sloveniji. Pričakovan je trend naraščanja tudi v naslednjih letih. Tudi število ekoloških kmetij iz leta v leto narašča.

Podatki kažejo, da so kmetije, ki so vključene v SKOP, vključno s kmetijami za ekološko pridelavo, zelo razpršene po vsej Sloveniji, in zaradi tega bi bilo v določenih delih Slovenije zelo težko sprejeti specifične ukrepe za zagotavljanje soobstoja le na ravni kmetije.

Gensko spremenjeni organizmi in/ali katerikoli izdelki, ki izvirajo iz njih se ne smejo uporabljati v ekološkem kmetijstvu (z izjemo medicinskih izdelkov, ki se uporabljajo v veterini); evropska uredba 2092/91. V sistemih kmetovanja brez GSO le-ti ne smejo biti prisotni med obdelovanjem, spravi (žetvijo pridelka), transportom, skladiščenjem in predelavo.

11.2 Problematika soobstoja ekoloških in GSO posevkov

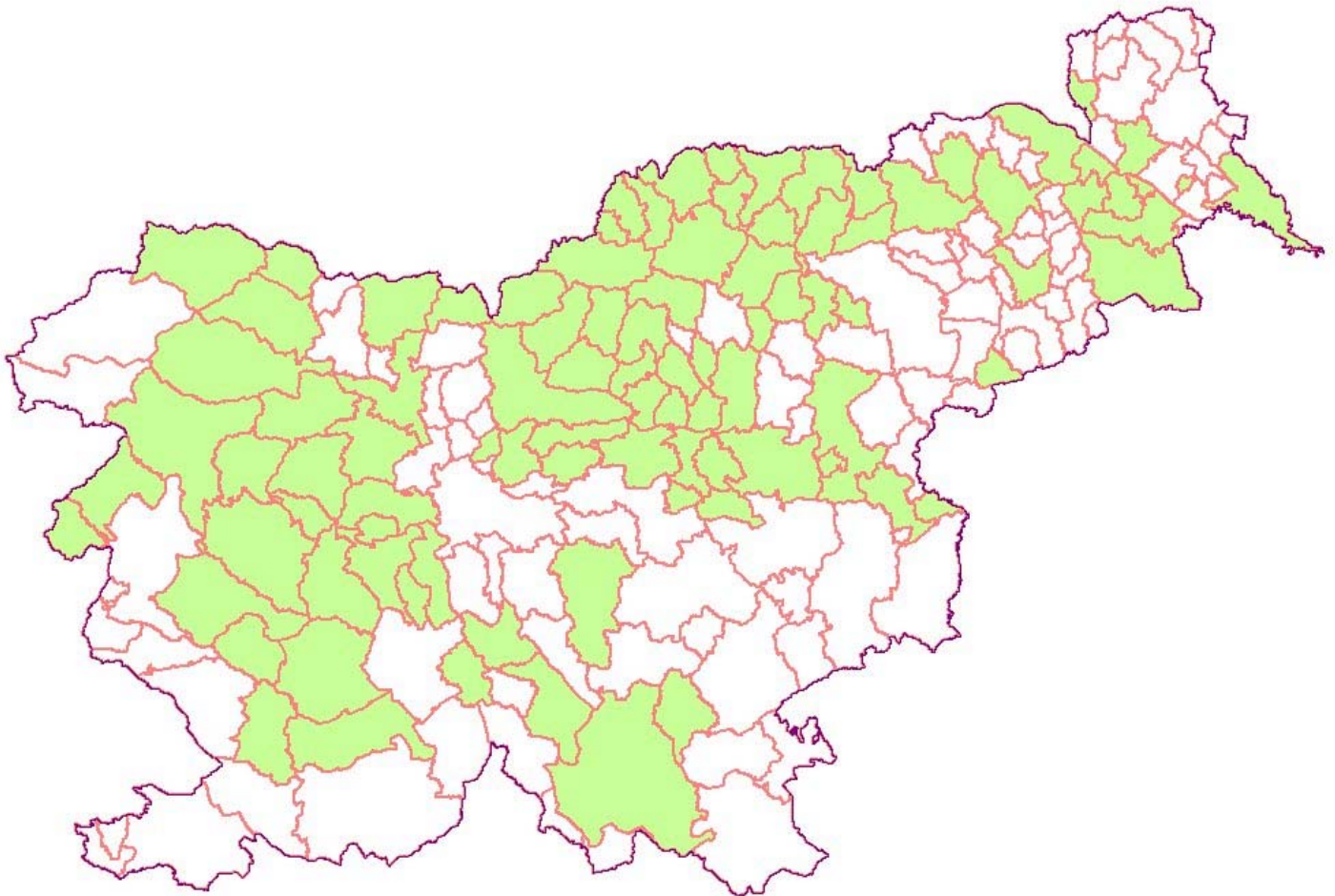
- Treba je upoštevati specifičnost slovenskega kmetijskega prostora; 87 % kmetijskih zemljišč je uvrščenih v območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD);
- Izrazita razdrobljena posest in razpršena ter razdrobljena parcelna struktura;
- Določitev stopnje za naključno prisotnost GSO v ekoloških pridelkih in ekoloških živilih;
- Pravila morajo biti jasna in enostavna, da ne zmedejo potrošnika;
- Zagotovljene morajo biti vse oblike kmetovanja, za katere se kmet odloči; ekološki, konvencionalni ali v prisotnosti GSO (ohranjanje različnih sistemov proizvodnje); v skladu z obveznostmi za označevanje in jasnimi standardi;
- Upoštevati izbiro potrošnika med različnimi izdelki (z ali brez GSO);
- V SKOP je l. 2003 bilo vključenih 13.946 KMG-jev, kar je 142.553,43 hektarov površin oziroma okrog 23 % od skupnih površin v rabi, ki so razpršene po celi Sloveniji;
- NATURA 2000, 286 območij (36 % površine Slovenije), Uredba o posebnih varstvenih območjih (Ur.l., št.49/04) – na NATURA območja se ne vnaša gensko spremenjenih organizmov;

- Okrog 23.000 ha ekoloških površin – prepoved za vnos GSO;
- Okrog 40.000 ha integriranih površin, ki prav tako prepovedujejo uporabo GSO in izdelkov, pridobljenih iz njih;
- Zaradi velike razpršenosti parcel je težko zagotoviti varnost pri morebitnem mešanju (opraševanju) različnih vrst rastlin;
- Dodatni stroški v predelovalnih obratih; dva ločena sistema zbiranja in predelave.

11.3 Sklepi Vlade RS:

Vlada Republike Slovenije je na 65 redni seji, dne 11.3.2004 sprejela sledeče sklepe:

1. Vlada Republike Slovenije se je seznanila z informacijo o problematiki soobstoja gensko spremenjenih posevkov s konvencionalnim in ekološkim kmetovanjem v Sloveniji.
2. Vlada Republike Slovenije podpira možnost oblikovanja območij prostih gensko spremenjenih organizmov na ozemlju Republike Slovenije.
3. Vlada Republike Slovenije nalaga Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvu za okolje in prostor ter Ministrstvu za zdravje, da pripravijo strokovne elemente za opredelitev in ukrepe za zagotovitev soobstoja gensko spremenjenih posevkov s konvencionalnim in ekološkim kmetovanjem v Sloveniji.

Slika 1: Območja, kjer je več kot 20 % KZU vključenih v ukrepe SKOP (2004)

11.3 Sledljivost in označevanje

Pravila, ki zajemajo to področje, so natančno opisana v evropski uredbi 1829/2003, 1830/2003 (OJ L 268/2003) in v priporočilih Komisije (OJ L 189/2003). Označevanje je predpisano tudi v Direktivi 2001/18/ES Evropskega parlamenta in Sveta.

11.4 Širši okvir urejanja soobstoja

Za zagotovitev obstoja ekološkega kmetijstva je z vidika problematike GSO potrebna vrsta predpisov o soobstoju. Sprejetje ustreznih predpisov je za ekološko kmetijstvo sicer vitalnega pomena, vendar pa jih je treba zagotoviti izven okvira tega programa. Med najpomembnejšimi so:

- priprava strokovnih elementov za soobstoj kmetijstva z GSO in kmetijstva brez GSO, torej tudi ekološkega kmetijstva (sklep vlade 11. 03. 2004),
- priprava ustreznih predpisov o soobstoju,
- opredelitev odgovornosti in sankcij v primeru kontaminacije posevkov z GSO,
- priprava smernic za inšpekcijski nadzor GSO na terenu in za kontrolo semenskega materiala in
- opredelitev minimalno dovoljene nenamerne prisotnosti GSO v ekoloških pridelkih in semenu.

11.5 Ugotovitve in analiza kritičnih točk

- Odsotnost predpisov, ki bi zagotavljali varstvo ekokmetijstva in ekoživil (ter tudi običajnega kmetovanja) pred onesnaženjem z GSO;
- Specifičnosti slovenskega prostora in kmetijstva povečujejo občutljivost na nenamerno kontaminacijo z GSO.

Ukrepi IX

• Ureditev problematike soobstoja;• Informiranje in osveščanje kmetov o uporabi GSO, možni nenamerni kontaminaciji posevkov in osveščanje javnosti o GSO;• Vzpostavitev učinkovitega sistema sledljivosti GSO;• Spremljanje prisotnosti GSO na trgu;• Čezmejno sodelovanje sosednjih držav in regij.

Ocena potrebnih letnih sredstev za Ukrepe IX je cca. 3 mio SIT.

12 PREDNOSTNE NALOGE IN UKREPI KMETIJSKE POLITIKE DO L. 2015

12.1 Ukrepi kmetijske in drugih politik

Akcijski načrt za ekološko kmetijstvo mora biti eden izmed ključnih elementov v skupni kmetijski politiki (SKP) za razvoj ekološkega kmetijstva v prihodnosti. Podobne akcijske načrte so že ali pa še bodo razvili v vseh državah članicah EU. V oktobru 2004 pa je bil sprejet evropski akcijski načrt za ekološko kmetijstvo.

Vprašanja v zvezi s SKP in njenim razvojem ter vlogo ekološkega kmetijstva v njej je treba razložiti tako kmetom in drugim neposredno zainteresiranim kakor tudi javnosti.

Dosedanje vstopanje ekoloških kmetij v kontrolo in povečanje ekoloških površin predstavlja linearno rast, kar pričakujemo tudi v obdobju do leta 2015 (glej graf št.1 in graf št.2).

Do leta 2015 bomo letno spremljali rast ekološkega kmetijstva glede na linearno krivuljo. Ob eventualnem padcu bo MKGP analiziralo razloge in uvedlo spremembe ukrepov.

Organizacije, ki predstavljajo tiste, ki se ukvarjajo s kmetijstvom, in so dejavne na podeželju, zlasti organizacije kmetov, zveze potrošnikov in združenja za varstvo okolja, imajo pomembno vlogo pri informiranju svojih članov o SKP in pri prenašanju mnenja kmetov.

Cilji:

- Potrditev akcijskega načrta na vladi RS (v l. 2005) in odobritev za informiranje Stalnega odbora Evropske komisije za ekološko kmetijstvo;
- Vključitev ukrepov nacionalnega akcijskega načrta v nacionalni Program razvoja podeželja 2007–2013 v čim večji možni meri;
- Združevanje in usmerjanje podpor za ekološko kmetijstvo;
- Do leta 2015 delež ekoloških kmetij v Sloveniji povečati na 15 %, delež kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU) v nadzoru ekokmetijstva pa na 20 %;
- Do leta 2015 doseči na slovenskem trgu 10 % ekoživil slovenskega porekla od celotne prodane količine hrane;
- V naslednjih 10 letih potrojiti število ekoloških turističnih kmetij;
- Ekološko kmetijstvo kot prioriteta kmetovanja, ki pospešuje trajnostni razvoj kmetijstva in soustvarja pogoje za učinkovit trajnostni razvoj države;
- Povečati učinkovitost svetovalne službe pri vzpodbujanju in razvoju ekološkega kmetijstva;
- Omogočiti večje vključevanje nevladnih organizacij;
- Sodelovanje s tujimi organizacijami in IFOAM;
- Zagotoviti skladno, objektivno, in vsestransko informiranje o ukrepih SKP, da se zagotovi celovita podoba te politike;
- Vzpostavitev tesnejših kontaktov z državami članicami in izmenjava informacij;
- Določiti nadaljne potrebne korake za izvedbo ukrepov po posameznih sklopih;
- Priprava letnih poročil o pozitivnih in negativnih učinkih (posledicah) sprejetih ukrepov;
- Monitoring realizacije posameznih ukrepov iz AN;
- Delovna skupina pripravi na podlagi dvo- do triletne ocene uspešnosti izvajanja celotnega AN ustrezne spremembe in dopolnitve za doseg te ciljev.

13 VIRI-LITERATURA

1. Zakon o kmetijstvu (Ur.l. RS, št. 54/2000; ZdZPKG: 45/2004).
2. Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (Uradni list RS, št. 31/2001).
3. Pravilnik o tehničnih in organizacijskih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati organizacije za kontrolo ekoloških pridelkov oziroma živil (Uradni list RS, št. 56/2001).
4. Pravilnik o spremembah in dopolnitvah o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (Uradni list RS, št. 52/2003).
5. Pravilnik o določitvi območij za ekološko čebelarjenje v RS (Uradni list RS, št. 52/2003).
6. Uredba Sveta Evrope št. 2092/91 z dne 24. junija 1991 o ekološkem načinu pridelovanja in ustreznem označevanju kmetijskih pridelkov in živil (Council Regulation (EEC) No. 2092/91 of 24. th June 1991 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs /OJ, L. No: 198, 24. 06. 1991, z vsemi amandmaji/).
7. Priporočila za ekološko kmetovanje v Sloveniji (MKGP, Junij, 1997).
2. Standardi za ekološko pridelavo Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije (April, 2002, Ljubljana).
3. Pravilnik o zaščitnem znaku za označevanje kmetijskih pridelkov oziroma živil (Uradni list RS, št. 58/2001, št. 28/2004).
4. Uredba o posebnih varstvenih območjih – območje Natura 2000 (Uradni list RS, št. 45/2004).
5. Zakon o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi (Uradni list RS, št. 67/2002, spremembe in dopolnitve: Ur. l. RS, št. 73/2004).
6. Zakon o ratifikaciji kartagenskega protokola o biološki varnosti h konvenciji o biološki raznovrstnosti (Uradni list RS, št. 89/2002).
7. Zakon o semenskem materialu kmetijskih rastlin (Ur.l. RS, št.58/2002, 45/2004, 86/2004).
8. Pravilnik o oceni tveganja za delo z gensko spremenjenimi organizmi v zaprtem sistemu (Uradni list RS, št. 45/2004).
9. Uredba o plačilih za ukrepe Programa razvoja podeželja 2004–2006 za leto 2004 (Uradni list RS, št. 24/2004).
10. Uredba o izvedbi ukrepov kmetijske politike za leto 2004 (Uradni list RS, št. 24/2004).
11. Communication from the Commission to the Council and European Parliament, "European Action Plan for Organic Food and Farming", Brussels, 10. th June 2004.
12. Commission staff working dokument, "European Action Plan bor Organic Fond and Farming", Brussels, 10. th June 2004.
13. Strateške smernice Skupnosti za razvoj podeželja (Programsko obdobje 2007-2013) (odločba Sveta), predlog z dne 5.7.2005, KOM(2005) 304 končno.
14. Regulation (EC) No 1829/2003 of the European Parliament and the Council of 22. nd September 2003 on genetically modified food and feed (OJ L 268, 18.10.2003).
15. Regulation (EC) No 1830/2003 of the European Parliament and of the Council of 22. nd September 2003 concerning the traceability and labelling of genetically modified organisms and the traceability of food and feed products produced from genetically modified organisms and amending Direcitve 2001/18/EC (OJ L 268, 18. 10. 2003).
16. Commission recommendation of 23. rd July 2003 on guidelines for the development of national strategies and best practices to ensure the coexistence of genetically modified crops with conventional and organic farming (OJ L 189, 29.7.2003).
17. Council Regulation (EC) No 2702/1999 of 14. th December 1999 on measures to provide information on, and promote, agricultural products in third countries (OJ L 327, 21.12.1999).
18. Council Regulation (EC) No 814/2000 of 17. th April 2000 on information measures to the common agricultural policy (OJ L 100, 20.4.2000).
19. Council Regulation (EC) No 2826/2000 of 19. th December 2000 on information and promotion actions bor agricultural products on the internal market (OJ L 328, 23.12.2000).
20. Commission Regulation (EC) No 2277/2003 of 22. nd december 2003 amending Annexes I and II to Council Regulation (EEC) No 2092/91 on organic production of agricultural products and indications reffering thereto on agricultural products and foodstuffs (OJ L 336, 23.12.2003).

21. Council Regulation (EC) No 1783/2003 of 29. th September 2003 amending Regulation (EC) No 1257/1999 on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) (OJ L 270, 21.10.2003).
22. Council Regulation (EC) No 1257/1999 of 17. th May 1999 on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) and amending and repealing certain Regulations (OJ L 160, 26.6.1999).
23. Commission Regulation (EC) No 223/2003 of 5. th February 2003 on labelling requirements related to the organic production method for feedingstuffs, compound feedingstuffs and feed materials and amending Council Regulation (EEC) No 2092/91 (OJ L 031, 6.2.2003).
24. Enotni programski dokument 2004–2006 (Služba vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj 2004, Ljubljana).
25. Pregled kmetijske politike Slovenija (Center OECD za sodelovanje z državami nečlanicami (CCNM)), Ljubljana 2001.
26. Program reforme kmetijske politike 1999–2002, Ljubljana, april–julij 1998.
27. SWOT ANALIZA, Inštitut za trajnostni razvoj, Ljubljana 2004.
28. Slabe, A., *Biodar* – revija za varstvo okolja in kmetijstvo, 2/2004.
29. Predlogi za Akcijski načrt za ekološko kmetijstvo, Zveza BIODAR, Ljubljana, januar 2005.
30. Slabe, A., Bratuša, A., Tratar-Supan, A.-L.: Prispevek NVO k nacionalnemu in evropskemu Akcijskemu načrtu za ekološko kmetijstvo in promocija javne razprave...; projekt Phare SPP, 2004–2005, Inštitut za trajnostni razvoj,
31. Klemenčič, M. M., Lampič, B., Perpar, A., Potočnik Slavič, Slabe, A., 2005: Strukturni problemi in razvojni izzivi slovenskega podeželja v evropski razsežnosti. FF, Oddelek za geografijo, BF – Inštitut za agrarno ekonomiko, Inštitut za trajnostni razvoj. Končno poročilo. CRP Konkurenčnost Slovenije 2001–2006. Ljubljana;
32. Bavec, M., Pažek, K., Marvin, N. 2002, Predelava in trženje ekoloških pridelkov, *Biodar* 1.2, št.3, s. 22–24.
33. Bavec, M., Aleksič, V., Repič, P. 2002, Kontrola predelave ekoloških pridelkov oziroma živil, *Biodar*, 1.2, št. 3, s. 25–26.
34. Bavec, M., Golež, M., Repič, P., Poštrak, N. 2002, Ekološko kmetijstvo ob vstopu Slovenije v - Evropsko unijo, *Biodar* št. 3, s. 16–21.
35. Pažek K., Rozman Č., Turk J., Bavec M. 2003. Finančna analiza ocenjevanja investicij dopolnilnih dejavnosti na ekoloških kmetijah. V: Kavčič S. (ur.), Erjavec E. (ur.), Kuhar A. (ur.). Slovensko kmetijstvo in Evropska unija. 1. izd. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije – DAES: 325-338.
36. Bavec, M. in sodelavci 2001: Ekološko kmetijstvo. ČZP Kmečki glas, Ljubljana.
37. Resolucija o nacionalnem programu prehranske politike 2005–2010 (Uradni list RS, št. 39/2005).
38. Slabe, A: Consolidated (EU countries) report. V: Second Seminar on “Organic Food and Farming research in Europe” How to improve trans-national cooperation, November 26. th 2004; Brussels; objavljeno na:
http://europa.eu.int/comm/research/agriculture/pdf/off_research_in_europe_consolidate_report.pdf